

OZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

Kraków, dnia 25 kwietnia 1933 r.

TREŚĆ:

Pozycja:	Str.
69. Prenumerata kwartalnika „Fizyka i Chemja w szkole“	146
70. „Poradnik“ w sprawie nauczania i wychowania	146
71. Święto sadzenia drzewek	147
72. XIV Zjazd lekarzy i przyrodników polskich w Poznaniu	148
73. VI Ogólnopolski Zjazd nauczycieli geografji	149
74. Ulgi kolejowe dla młodzieży szkolnej	149
75. Zakupy zagraniczne	151
76. Kwalifikacje mełamedów w religijnych szkołach prywatnych	154
77. Organizacja roku szkolnego 1933/34 w szkolnictwie powszechnem w związku z ustawą z 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 389)	155
78. Organizacja roku szkolnego 1933/34 w szkołach średnich ogólnokształcących i zakładach kształcenia nauczycieli	158
79. Korespondencja uczniów szkół średnich ogólnokształcących z uczniami amerykańskimi	162
80. Komunikat o warunkach przyjmowania kandydatów na I i II kurs Państwowego Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie w roku szkolnym 1933/34	164
81. Konkursy	166
82. Komunikaty	167
83. DZIAŁ NIEURZĘDOWY:	
Przykład planu wychowawczego, realizowanego w samorządzie uczniowskim, opartym na grupach funkcyjnych	170
84. Ogłoszenia	184

69.

Nr. O. 520/33.

Kraków, dnia 3 kwietnia 1933 r.

Do

Dyrekcji państwowych szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu

w sprawie

prenumeraty kwartalnika „Fizyka i Chemja w szkole“.

Redakcja kwartalnika „Fizyka i Chemja w szkole“ nadesłała Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wykaz kilkunastu gimnazjów i seminarjów państwowych, za które Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego opłaciło pierwszy numer czasopisma, zakłady te jednak nie wniosły prenumeraty do końca bieżącego roku szkolnego, a zatem nie wykonały rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17. XI. 1932 r. Nr. II. S. 9255/32 (Dz. Urz. Kuratorjum Nr. 12 poz. 195 z roku 1932).

Są również zakłady, które zwróciły Redakcji zapłacony przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pierwszy numer czasopisma.

W związku z tem na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18 marca 1933 r. Nr. II. S. 2697/33 zwracam uwagę Dyrekcjom na niewłaściwość takiego postępowania.

Jednocześnie polecam, by Dyrekcje państwowych szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli niezwłocznie zaprenumerowały powyższy kwartalnik, o ile dotychczas tego nie uczyniły, a zarazem zawiadomiły o tem Kuratorjum.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

70.

Nr. O. 682/33.

Kraków, dnia 18 kwietnia 1933 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu w sprawie

„Poradnika“ w sprawach nauczania i wychowania.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 11 kwietnia 1933 r. Nr. II. S. 3482/33 podało do wiadomości, że ukazały się numery 7 i 10 „Poradnika“ w sprawach nauczania i wy-

chowania oraz administracji w szkołach średnich ogólnokształcących. Numer 7 poświęcony jest organizacji pracowni, pomocom naukowym oraz bibliografii w zakresie geografji. Numer 10 obejmuje wskazania w sprawie przeprowadzania egzaminów dojrzałości w szkołach średnich ogólnokształcących. Zechcą Dyrekcje dołożyć starań, aby nauczyciele zapoznali się z temi zeszytami „Poradnika“, w szczególności zaś z treścią numeru 10, która powinna się stać przedmiotem obrad, specjalnie w tym celu zwołanego posiedzenia Rady pedagogicznej.

Ponieważ doszło do wiadomości Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, że wielu nauczycieli nie zna dotąd poprzednich numerów „Poradnika“, przeto zwracam uwagę na komunikat Ministerstwa WR. i OP. z dnia 21. IX. 1929 Nr. II. 24377/29 (Dzienn. Urzęd. z r. 1929 Nr. 11 poz. 157) i polecam, by Dyrekcje dołożyły wszelkich starań celem usunięcia tego rodzaju zaniedbania.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

71.

Nr. O. 543/33.

Kraków, dnia 3 kwietnia 1933 r.

Do

**Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących,
zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Po-
wiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu
w sprawie
święta sadzenia drzewek.**

Nawiązując do okólników z dnia 30 stycznia 1922 r. Nr. 807/I (Dz. Urz. Min. WR. i OP. z dnia 16 kwietnia 1922 r. Nr. 13 poz. 127) oraz z dnia 17 kwietnia 1923 r. Nr. 5455/III (Dz. Urz. Min. WR. i OP. z dnia 15 sierpnia 1923 r. Nr. 14 poz. 129) w sprawie święta sadzenia drzewek, Ministestwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na skutek inicjatywy czasopisma „Echa Leśne“ i prośby Związku Zawodowego Leśników Rzeczypospolitej Polskiej rozporządzeniem z dnia 23 marca 1933 r. Nr. II. P. 2233/33 poleciło uwzględnić w bieżącym roku szkolnym w organizacji święta sadzenia drzew w sposób wydatny sprawę uświadomienia młodzieży szkolnej niespożytych wartości lasu i jego znaczenia dla ogólnopaństwowej kultury, oraz pouczenia młodzieży o konieczności szanowania i ochrania lasów.

Organizacja tego święta w ogólnych zarysach winna być utrzymana w ramach, wskazanych w przytoczonych okólnikach, z jak najszerszym wykorzystaniem współdziałania leśników państwowych i prywatnych, których współpracę Związek Leśników zapewnił.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

72.

Nr. O. 544/33.

Kraków, dnia 3 kwietnia 1933 r.

Do

**Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących,
zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych w Okręgu
w sprawie**

XIV Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich w Poznaniu.

W dniach 12—15 września 1933 r. odbędzie się w Poznaniu XIV Zjazd lekarzy i przyrodników polskich pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Prof. Dr. Ignacego Mościckiego.

W związku ze Zjazdem będzie zorganizowana Wystawa przyrodniczo-lekarska pod nazwą „Przyroda, zdrowie i opieka społeczna“ w obszernych i celowo adaptowanych pawilonach Targów Poznańskich.

Komitet Organizacyjny przewiduje cztery działy Wystawy: naukowy, opieki społecznej, higieny i sportu oraz przemysłowy.

Bezpośrednie zgłoszenia udziału w dziale naukowym Wystawy z wymienieniem przedmiotów i określeniem przestrzeni przyjmuje Komitet Wystawy do dn. 1 maja 1933 r. Po bliższe informacje, dotyczące tego działu, należy zwracać się do sekretarza Dra Rakowskiego W., adjunkta Wlkp. Muzeum Przyrodn., ul. Zwierzyniecka, Ogród Zoologiczny.

Wszelkich innych informacji udziela Biuro Wystawy, ul. Marsz. Focha 18.

Komunikując o powyższym, polecam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 marca 1933 r. Nr. II. S. 1628/33, by Dyrekcje zachęciły nauczycieli - przyrodników i lekarzy szkolnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli oraz szkół zawodowych do wzięcia udziału w pracach sekcji przyrodniczo-dydaktycznej Zjazdu oraz w Wystawie w dziale organizacji nauki i do licznego zwiedzania Wystawy.

Nauczycielom, którzy zgłoszą swój udział w Zjeździe, należy udzielić urlopu na czas od 11 do 16 września 1933 r.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki w. r.*

73.

Nr. O. 605/33.

Kraków, dnia 10 kwietnia 1933 r.

Do

**Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących,
i zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu**

w sprawie

VI Ogólnopolskiego Zjazdu Nauczycieli Geografji.

Komitet Organizacyjny Zrzeszenia Polskich Nauczycieli Geografji organizuje w dniach od 4 do 6 czerwca b. r. w Warszawie VI Ogólnopolski Zjazd Nauczycieli Geografji.

Przedmiotem obrad Zjazdu będą najbardziej aktualne zagadnienia naukowe i dydaktyczne, przedewszystkiem związane z programem nauczania geografji w szkołach.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 marca 1933 r. Nr. II. S. 2799/33 polecam, by Dyrekcje ze względu na ważność Zjazdu umożliwiły nauczycielom geografji szkół średnich ogólnokształcących oraz zakładów kształcenia nauczycieli wzięcie udziału w Zjeździe przez udzielenie im urlopu na dzień 3 i 6 czerwca b. r.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

74.

Nr. O. 624/33.

Kraków, dnia 10 kwietnia 1933 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych (z prawami szkół państwowych) szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych

w Okręgu w sprawie

ulg kolejowych dla młodzieży szkolnej.

Ministerstwo Komunikacji rozporządzeniem z dnia 8 marca 1933 r. w sprawach taryfowych (Dz. Taryf i Zarządzeń Kolejowych z dnia 9. III. 1933 r. Nr. 14 poz. 78) zmieniło i uzupełniło obowiązujące przepisy w sprawie ulgowych przejazdów uczniowskich z ważnością od dnia 1 kwietnia 1933 roku.

Zmiany te i uzupełnienia wyjaśnia szczegółowo okólnik Ministerstwa Komunikacji Nr. HOU-133 z dnia 13 marca 1933 r. w sprawie ulg taryfowych dla młodzieży szkolnej, jak następuje:

„I. Ulga taryfowa, przewidziana dla pojedynczych przejazdów szkolnych (Rozdz. D-I, cz. II TOBE), przysługująca dotychczas tylko w ściśle określonych wypadkach (punkt 1a, rozdz. DI), od dnia 1 kwietnia 1933 r. w myśl rozporządzenia, ogłoszonego w Dz. T. i Z. K. z r. 1933 Nr. 14 poz. 78, będzie stosowana przy przejazdach wychowañców zakładów naukowych, których ulga powyższa dotyczy (Dodatek do Dz. T. i Z. K. z r. 1932 Nr. 17, poz. 29), w ciągu całego roku, w dowolnym czasie, w dowolnych relacjach i dowolną ilość razy bez względu na cel podróży.

Podstawą do stosowania ulgi służy zaświadczenie szkolne, wydane przez odnośną władzę szkolną według zamieszczonego w wyżej powołanem rozporządzeniu taryfowem wzoru.

Zaświadczenie uprawnia właściciela do odbycia w okresie, wskazanym w zaświadczeniu, dowolnej ilości przejazdów za opłatą ulgową w relacjach dowolnych.

Przy wydawaniu biletów ulgowych kasa biletowa stempluje datownikiem na odwrotnej stronie rzeczzone zaświadczenie, wpisuje na niem numer wydanego biletu i zwraca je okazicielowi jako dowód, uzasadniający ulgę.

W pociągu przy kontroli biletów organa kontrolne powinny jak dotychczas żądać od okaziciela zaświadczenia dla sprawdzenia tożsamości osoby przedstawienia legitymacji szkolnej z fotografią (matrykułą), poświadczonej na dany rok szkolny, przyczem legitymację taką należy uznawać za ważną także w czasie wakacyj letnich, bezpośrednio następujących po okresie danego roku szkolnego.

Narazie, do czasu zaopatrzenia się zakładów naukowych w zaświadczenia nowego wzoru, nie dłużej jednakże niż do 31 grudnia 1933 r., należy uznawać za ważne do uzyskania zniżki kolejowej również zaświadczenia, wydane na blankietach dotychczasowego wzoru (TOBE, wzór Nr. 1).

W zaświadczenia tych, zamiast stacji wyjazdu i przeznaczenia, będą wpisywane w odpowiednich rubrykach słowa: „dowolnie“.

II. Poza tem zostaje przyznane młodzieży szkolnej prawo do korzystania z miesięcznych biletów uczniowskich nie jak dotychczas tylko w ciągu roku szkolnego, lecz także, w zależności od uznania przełożonej władzy szkolnej, w okresie wakacyj letnich na podstawie dotychczasowych zaświadczeń, które władza szkolna może wydawać na pierwsze półrocze roku szkolnego i przedłużać je na drugie półrocze tegoż roku szkolnego łącznie z ferjami wakacyjnymi.

III. Ponadto wymagane do uzyskania ulgi, przewidzianej dla zbiorowych wycieczek szkolnych (Rozdz. D-II, cz. II TOBE), dotychczasowe minimum 10 osób zostaje zmniejszone na 8 osób.

IV. Pozostałe wszelkie inne postanowienia, dotyczące stosowania ulg taryfowych przy przejazdach młodzieży szkolnej, zachowują nadal swą moc obowiązującą“.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 5 kwietnia 1933 r. Nr. I. Org. 2540/38/33 (okólnik Nr. 46) podają powyższe do wiadomości i stosowania.

Przy wydawaniu zaświadczeń na zasadach nowego rozporządzenia należy kierować się następującymi wskazówkami:

1) wydawanie zaświadczeń zgłaszającym się uczniom (słuchaczom) odbywa się zasadniczo tylko w wypadkach, gdy uczeń (słuchacz) wolny jest od zajęć szkolnych,

2) terminy ważności zaświadczeń należy określać na czas trwania odnośnych feryj lub zwolnienia ucznia (słuchacza) od zajęć szkolnych,

3) zaświadczenia według dotychczasowego wzoru są ważne do 31 grudnia 1933 r., należy tylko wypełniać je według wskazówek, podanych w wyżej przytoczonym okólniku Ministerstwa Komunikacji,

4) zaświadczenia nowego wzoru zostaną wkrótce przygotowane przez Drukarnię Państwową i będą do nabycia w księgarniach, posiadających prawo sprzedaży świadectw i druków szkolnych (Dz. Urz. Min. WR. i OP. z r. 1932 Nr. 9, poz. 117).

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

75.

Nr. O. 574/33.

Kraków, dnia 13 kwietnia 1933 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych, Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu

w sprawie

zakupów zagranicznych.

I. Zakupy. 1. Nawiązując do okólnika Nr. 103 z dnia 17 czerwca 1932 r. (I. Org. 1412/2/32) o zakupach zagranicznych (Dz. U. K. O. S. K. Nr. 8 poz. 134 z roku 1932), zawierającego uchwałę Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 19 marca 1932 r., oraz instrukcję ogólną w sprawie zakupów zagranicznych, zawiadamiam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 28 marca 1933 r. Nr. I. Org. 1412/12/33 (okólnik Nr. 41), że: a) na podstawie § 3 powyższej instrukcji ogólnej o zakupach zagranicznych p. Minister Przemysłu i Handlu decyzją z dnia 30 lipca 1932 r. Nr. PW-I-9/160 ustalił, iż po-

moce i środki naukowe pochodzenia zagranicznego, o których mowa w § 1, ust. 2 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. o postępowaniu celnem (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), nie podlegają przepisom wspomnianej instrukcji,

b) w myśl § 4 instrukcji p. Minister Przemysłu i Handlu we wskazanej wyżej decyzji orzekł, iż pomoce i środki naukowe, wyrabiane w całości lub w części z surowców lub półfabrykatów pochodzenia zagranicznego, mogą być uważane za przedmioty pochodzenia krajowego.

W związku z tem na zakup pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego, wymienionych w § 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), nie jest wymagane zezwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

2. Przed skutecznieniem zakupu pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego należy zwrócić uwagę na następujące okoliczności:

a) czy odnośne przedmioty nie są wytwarzane w kraju, co stwierdzić należy w Izbie Przemysłowo-Handlowej, właściwej dla danego okręgu; wykaz Izb, ich siedziby i okręgi są podane w rozporządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 30 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 345) i z dnia 13 maja 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 440). Nadto na terenie Województwa Śląskiego są czynne dwie Izby Przemysłowe: w Bielsku i w Katowicach;

b) czy są one istotnie niezbędne do nauki szkolnej;

c) czy zakup przedmiotu pochodzenia zagranicznego nie będzie wymagał w przyszłości dalszych zakupów poza krajem (np. zakupu nowych części aparatu w razie uszkodzenia go, zużywających się części dodatkowych i t. d.).

3. Dyrekcje i Kierownictwa szkół, podległych Kuratorjum, winny dokonywać zakupu pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego za uprzednią zgodą Kuratorjum. W razie dokonania takiego zakupu bez uprzedniej zgody Kuratorjum nie będą wydawane zaświadczenia, stanowiące podstawę do zwolnienia od cła § 1, ust. 2 lit. d rozporządzenia z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105).

4. Ponieważ wśród zakupywanych przez Dyrekcje i Kierownictwa szkół przedmiotów pochodzenia zagranicznego poważną pozycję stanowią mikroskopy, zaznaczam, że wobec istnienia wytwórczości krajowej w tym zakresie, wystarczającej na potrzeby szkół średnich (Polskie Zakłady Optyczne, S. A. w Warszawie, ul. Grochowska 35), zasadniczo nie będą udzielane zezwolenia na zakup, oraz zaświadczenia wymagane przy zwalnianiu od cła mikroskopów pochodzenia zagranicznego.

Z tych samych względów nie będą udzielane zezwolenia na zakup aparatów radjowych pochodzenia zagranicznego, gdyż produkcja krajowa jest zupełnie wystarczająca dla potrzeb szkolnych co do jakości wytwarzanych aparatów.

Zawiadamiam również, że Chemiczny Instytut Badawczy uruchomił — przez swój Oddział p. n. „Centrala Dostaw Aparatury dla Laboratorów i Przemysłu“ — produkcję preparatów galwanotechnicznych, mogących w zupełności zastąpić preparaty pochodzenia zagranicznego. W związku z tem należy używać preparatów galwanotechnicznych wyłącznie pochodzenia krajowego i przy dokonywaniu zamówień zobowiązywać dostawców do stosowania ich przy wykonywaniu zamówienia (w myśl § 5 powołanej na początku instrukcji ogólnej w sprawie zakupów zagranicznych).

II. P r z y w ó z. 1. Pozwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu na przywóz jest potrzebne tylko w wypadkach sprowadzania przedmiotów zakazanych do przywozu rozporządzeniem z dnia 10 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 15, poz. 113).

Pisma o pozwolenie na przywóz przedmiotów zakazanych do przywozu należy bezpośrednio kierować do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Departament Handlowy, wskazując dokładną nazwę towaru (przedmiotu), jego wagę, wartość, kraj, z którego pochodzi, oraz urząd celny, który ma dokonać odprawy celnej.

2. O ile chodzi o przedmioty, zakazane do przywozu rozporządzeniem z dnia 21 grudnia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 865), przedłużeniem rozporządzeniem z dnia 19 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 955), w myśl lit. f § 4 rozporządzenia z 21 grudnia 1931 r. zwolnienie od cła na mocy rozporządzenia o taryfie celnej zwalnia jednocześnie od obowiązku uzyskiwania pozwolenia na przywóz.

3. Jeżeli chodzi o zwolnienie od cła maszyn i narzędzi rzemieślniczych, sprowadzanych przez szkoły zawodowe, to w myśl lit. d, p. 2 rozp. z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. Nr. 17, poz. 105), pozwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu nie jest potrzebne, natomiast Kuratorjum Okręgu Szkolnego będzie wydawać szkołom zaświadczenia na przywóz tylko po uprzednim porozumieniu się z Ministerstwem Przemysłu i Handlu. Pisma w tej sprawie będzie Kuratorjum Okręgu Szkolnego kierować do Ministerstwa Przemysłu i Handlu bezpośrednio.

III. O p ł a t y c e l n e. 1. W myśl § 11, ust. 3 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnem (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 276) zwolnień od cła udzielają urzędy celne I klasy (wykaz urzędów celnych w Monitorze Polskim z dnia 29 sierpnia 1930 r. Nr. 199, poz. 283) we własnym zakresie na podstawie zaświadczeń władz, wymienionych w § 10, pkt. 7 tegoż rozporządzenia, w brzmieniu nadanem mu rozporzą-

dzeniem Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105).

2. O zwolnienie od cła pomocy i środków naukowych należy zwracać się bezpośrednio do urzędu celnego, w którym ma być dokonana odprawa, przedkładając wymagane zaświadczenia władz szkolnych, a w przypadkach, gdy chodzi o przedmioty zabronione do przywozu rozporządzeniem z dnia 10 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 15, poz. 113), również zezwolenie na przywóz, wydane przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

3. Spis korzystających ze zwolnienia od cła instytucyj naukowych i zakładów naukowo-badawczych, o których mowa w § 1, ust. 2 lit. c rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), został ogłoszony w Monitorze Polskim z dnia 10 czerwca 1932 r. Nr. 131, poz. 162 i z dnia 20 stycznia 1933 r. Nr. 16, poz. 21 (uzupełnienie).

4. W zaświadczeniach na zwolnienie od cła, wystawianych przez te instytucje naukowe i zakłady naukowo-badawcze, winna być wyraźnie wymieniona urzędowa nazwa instytucji naukowej względnie zakładu naukowo-badawczego (a nie nazwy poszczególnych laboratorjów, pracowni itp.), gdyż urzędy celne nie posiadają dostatecznych informacji, jakie laboratorja, względnie pracownie, wchodzi w skład instytucyj naukowych, które według wyżej podanego rozporządzenia Ministra Skarbu są uprawnione do korzystania ze zwolnienia od cła.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

76.

Nr. I. 1786/33.

Kraków, dnia 29 marca 1933 r.

Do

**Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu
w sprawie
kwalifikacyj mełamedów.**

W związku z poruszoną sprawą kwalifikacyj zawodowych do nauczania religii mojżeszowej, Ministerstwo WR. i OP. rozporządzeniem z dnia 3 marca 1933 r. Nr. II. P. 10509/32 zawiadomiło, że od mełamedów, uczących w religijnych szkołach prywatnych czy na specjalnych kursach wyłącznie przedmiotów religijnych, t. j. Biblii i Talmudu, aż do czasu określenia ich kwalifikacyj nie będą wymagane kwalifikacje w rozumieniu ustępu pierwszego i drugiego art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258).

Mełamedzi ci jednak, zgodnie z ustępem 1 art. 6 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach powszechnych oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 343), winni wykazać się przed dopuszczeniem do nauczania nieskazitelną i posiadaniem obywatelstwa polskiego.

Pobieranie zaś przez dziecko nauki w szkole, gdzie naucza się wyłącznie przedmiotów religijnych, nie może być uważane za wypełnienie obowiązku szkolnego po myśli art. 9 ustawy z dnia 11-go marca 1932 r. o ustroju szkolnym. Mełamedzi natomiast, którzy obok przedmiotów ściśle religijnych pragną nauczać również przedmiotów świeckich, winni w zakresie tych przedmiotów posiadać kwalifikacje, przewidziane w ustępie pierwszym i drugim art. 1 lub art. 4 cytowanego wyżej rozporządzenia.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

77.

Nr. I. 2101/33.

Kraków, dnia 10 kwietnia 1933 r.

Do

**Rad Szkolnych Powiatowych i Inspektorów szkolnych w Okręgu
w sprawie**

organizacji roku szkolnego 1933/34 w szkolnictwie powszechnem w związku z ustawą z 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389).

Ministerstwo WR. i OP. w dalszym etapie wprowadzenia w życie postanowień ustawy o ustroju szkolnictwa z dn. 11 marca 1932 r., oraz dążąc do jak najpełniejszej realizacji powszechnego nauczania, zarządziło rozporządzeniem z dnia 30 marca 1933 r. Nr. II. P. 1611/33 (okólnik Nr. 39), w związku z organizacją roku szkolnego 1933/34 w szkolnictwie powszechnem, co następuje:

1. W myśl postanowień art. 7 ust. 1 ustawy rocznikiem wstępującym do szkoły powszechnej w roku 1933 będzie na terenie całego Państwa rocznik 1926.
2. Dotychczasowe rygory związane z niespełnianiem obowiązku szkolnego, pozostają na razie bez zmiany.
3. Nowa organizacja publicznych szkół powszechnych według art. 12 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) będzie wprowadzona w roku szkolnym 1934/35. Do tego czasu pozostaje obecna organizacja bez zmiany.

4. W r. szk. 1933/34 zajdą w programach i planach godzin następujące zmiany:

A) Publiczne szkoły powszechne z polskim językiem nauczania.

W oddziale I i II tych szkół wszystkich stopni organizacyjnych będzie obowiązywał od nowego roku szkolnego 1933/34 nowy program nauki, który zostanie ogłoszony przed końcem b. r.

Ogólny tygodniowy wymiar godzin:

- a) w oddziale I tych szkół nie ulegnie — w porównaniu z dotychczasowym — żadnej zmianie,
 b) w oddziale II szkół: 1) siedmio, sześć i pięć-klasowych będzie wynosił 22 godziny, 2) cztero, trzy, dwu i jedno-klasowych pozostanie w dotychczasowej ilości.

W oddziale V-ym szkół siedmio, sześć, pięć, cztero i trzyklasowych będzie obowiązywał nowy program nauki, który zostanie ogłoszony przed końcem b. r. szkolnego.

Plan godzin V-go oddziału w szkołach siedmio i sześć-klasowych będzie następujący:

religja	2 godz.	rachunki z geom.	4 godz.
język polski	5 „	rysunek	2 „
historja	3 „	zajęcia praktyczne	4 „
geografja	3 „	śpiew	2 „
przyroda	3 „	ćwiczenia cielesne	2 „
r a z e m	30 godzin tygodniowo.		

Plan godzin V-go oddziału w szkołach pięć i mniej klasowych pozostanie dotychczasowy.

W oddziale VI-ym szkół siedmio i sześcioklasowych znosi się naukę obcego języka nowożytnego. W związku z tem będzie obowiązywał program przejściowy, który zostanie ogłoszony przed końcem b. r.

Plan godzin VI-go oddziału tych szkół będzie następujący:

Przedmiot	Szkoła	
	7 klasowa	6 klasowa
religja	2 godz.	2 godz.
język polski	5 „	5 „
historja	3 „	2 „
geografja	3 „	3 „
przyroda	3 „	4 „
rachunki z geometrią	4 „	4 „
rysunek	2 „	2 „

roboty ręczne	4 „	4 „
śpiew	2 „	1 „
ćwiczenia cielesne	2 „	2 „
	<hr/>	<hr/>
	Razem 30 godz.	29 godz.

W oddziale VII-ym pozostanie w roku szkolnym 1933/34 bez żadnej zmiany dotychczasowy program nauki i plan godzin, w którym tylko w szkołach sześcioklasowych należy zmniejszyć ilość godzin nauki obcego języka nowożytnego, przeznaczając na nią zamiast dotychczasowych 3 godzin tylko 2 godzin tygodniowo.

B) Publiczne szkoły powszechne z niepolskim językiem nauczania z wyjątkiem szkół z niemieckim językiem nauczania.

Wobec zupełnego usunięcia nauki obcego języka nowożytnego z V-go i VI-go oddziału szkół siedmio- i sześćo-klasowych będzie obowiązywał w r. szk. 1933/34 w V i VI oddziale tych szkół następujący plan godzin:

Przedmiot	O d d z i a ł	
	V.	VI.
religja	2 godz.	2 godz.
język polski	4 „	4 „
język nauczania	4 „	4 „
historja	2 „	2 „
geografja	3 „	3 „
przyroda	3 „	3 „
rachunki z geometrją	4 „	4 „
rysunek	2 „	2 „
zajęcia prakt. wzgl. roboty ręczne	3 „	3 „
śpiew	1 „	1 „
ćwiczenia cielesne	2 „	2 „
	<hr/>	<hr/>
	R a z e m 30 godz.	30 godz.

Powyższe zmiany należy też wprowadzić w publicznych szkołach powszechnych z polskim językiem nauczania i obowiązkową naukę języka ruskiego z zamianą jedynie terminu „j. nauczania“ na „j. ruski“.

C) Publiczne szkoły powszechne z niemieckim j. nauczania.

Obowiązujące dotąd plany godzin pozostaną w r. szk. 1933/34 niezmiennione.

5. Wymienione w ustępie 4 punkt A) zmiany programów nauki winny być w r. szk. 1933/34 wprowadzone we właściwych oddziałach szkół wymienionych w punkcie B) C) — po odpowiednim przystosowaniu.

6. Programy i plany godzin oddziałów i kategorii publicznych szkół powszechnych powyżej nie wymienionych pozostaną w r. szk. 1933/34 bez zmiany.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

78.

Nr. II. 3762/33.

Kraków, dnia 8 kwietnia 1933 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli w Okręgu

w sprawie

organizacji roku szkolnego 1933-34 w szkołach średnich ogólnokształcących i zakładach kształc. nauczycieli

Ministerstwo oznajmiło, że z końcem roku szkolnego 1932/33 zostają zniesione drugie klasy państwowych gimnazjów i progimnazjów, drugie kursy państwowych seminarjów nauczycielskich i drugie klasy publicznych szkół wydziałowych, zaś od początku roku 1933/34 zostaje przekształcona klasa III-a państwowych gimnazjów i progimnazjów na klasę I-szą czteroletniego gimnazjum według nowego ustroju.

Sprawy te będą przedmiotem specjalnego rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Ze względu na zbliżający się koniec roku szkolnego Ministerstwo, nie czekając na ogłoszenie wspomnianego rozporządzenia w Dzienniku Ustaw, zarządza w tych sprawach, co następuje.

1) W wypadkach, gdy klasy I-sze gimnazjum według nowego ustroju z początkiem roku szkolnego 1933/34 nie będą mogły pomieścić młodzieży, napływającej w znaczniejszej ilości po ukończeniu sześciu oddziałów szkoły powszechnej, mogą być otwierane oddziały równoległe tych klas, jak również oddziały równoległe klas IV-tych gimnazjum według dawnego ustroju, przeznaczone dla absolwentów 7-klasowej szkoły powszechnej.

2) Młodzież tegorocznej klasy II-ej gimnazjów i progimnazjów państwowych i tych prywatnych, które posiadają prawa gimnazjów państwowych, przechodzi do klasy I-ej gimnazjów według nowego ustroju na zasadzie promocji, uzyskanej do klasy III-ej gimnazjów (progimnazjów) według dawnego ustroju. Inna młodzież, wstępująca do klasy I-ej czteroletniego gimnazjum, będzie przyjmowana na podstawie egzaminu wstępnego, który się odbędzie przed ferjami letnimi (po 15 czerwca). Do egzaminu należy dopuścić wszystkich zgłaszających się kandydatów, którzy ukończyli co najmniej lat 12, a nie przekroczyli lat 16. Wśród kandydatów do

egzaminu należy rozróżnić dwie grupy: a) takich, którzy się wykażą świadectwem ukończenia sześciu oddziałów szkoły powszechnej, względnie świadectwem ukończenia klasy II-iej prywatnego gimnazjum o niepełnych prawach szkół państwowych i b) takich, którzy świadectw tych nie przedłożą.

Egzamin dla kandydatów z grupy a) ma na celu sprawdzenie ogólnego rozwoju umysłowego oraz przygotowania naukowego kandydata. Za podstawę orientacji będzie służyć przedłożone świadectwo. O zakresie wymagań egzaminacyjnych stanowi program 6 oddziałów 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej, względnie I-iej i II-iej klasy gimnazjum (progimnazjum) według dawnego ustroju — zależnie od deklaracji kandydatów. Egzamin odbędzie się z języka polskiego, przyrody, oraz arytmetyki z geometrią. Przy egzaminie z języka polskiego należy sprawdzać również przygotowanie kandydata z historii, przy przyrodzie — z geografii.

Kandydaci, którzy ukończyli 6 oddziałów publicznych szkół powszechnych 3, 4 i 5-klasowych, zdają nadto egzamin uzupełniający z języka obcego nowożytnego.

Kandydaci z grupy b) zdają pełny egzamin ze wszystkich przedmiotów w zakresie programu 6-ciu oddziałów 7-klasowej publicznej szkoły powszechnej względnie w zakresie programu klas I i II gimnazjum dawnego ustroju (zależnie od deklaracji kandydatów) — z wyjątkiem rysunków, robót ręcznych, śpiewu i ćwiczeń cielesnych. Egzamin ten winien polegać na dokładnem zbadaniu, czy kandydat wykazuje odpowiedni rozwój ogólny, czy posiada taki zasób wiedzy i czy nabył niezbędnych sprawności, aby mógł skutecznie pobierać naukę w gimnazjum.

W poczet uczniów klasy I-iej gimnazjum mogą być przyjęci kandydaci, którzy złożyli egzamin pomyślnie. W wyjątkowych wypadkach wynik słabszy z jednego przedmiotu nie będzie stanowił przeszkody w przyjęciu, jeżeli kandydat wykaże wyraźne uzdolnienie i wyniki dobre w innych przedmiotach.

Jeżeli egzamin zdało więcej kandydatów, niż jest miejsc wolnych w klasie, pierwszeństwo przy wyborze należy oddać lepiej przygotowanym i bardziej zdolnym.

Kandydat, który zdał egzamin do klasy I-szej i nie został przyjęty do danego gimnazjum z powodu braku miejsc w czerwcu r. b., może być przyjęty najdalej do dnia 15 października 1933 r. bez ponownego składania egzaminu do klasy I-szej tego samego lub innego gimnazjum na podstawie zaświadczenia o złożeniu z pomyślnym wynikiem egzaminu wstępnego. W zaświadczeniu należy wymienić stopnie z poszczególnych przedmiotów egzaminu i w zakończeniu umieścić uwagę: „Zaświadczenie niniejsze nie jest równoznaczne ze świadectwem ukończenia szóstego od-

działu publicznej szkoły powszechnej względnie drugiej klasy gimnazjum ośmioletniego“.

Zaświadczenia takie obowiązana jest dyrekcja wydawać na życzenie kandydata.

Egzaminy wstępne do klasy IV gimnazjum według dawnego ustroju odbędą się na zasadach dotychczasowych.

3) W klasie I-ej czteroletniego gimnazjum obowiązywać będzie nowy program nauczania i odpowiednie do niego nowe podręczniki szkolne. Zarówno program, jak i podręczniki, będą ogłoszone osobnem rozporządzeniem.

Plan godzin w klasie I-ej wszystkich gimnazjów z polskim językiem nauczania, prócz dotychczasowych gimnazjów klasycznych dawnego typu, będzie w roku szkolnym 1933/34 następujący:

Przedmioty	Półrocze I	Półrocze II
Religja	2	2
Język polski	6	3
Język łaciński	0	5
Język obcy	6	4
Historja	3	3
Geografja	3	3
Przyroda	3	3
Matematyka	3	3
Zajęcia praktyczne	2	2
Ćwiczenia cielesne	2	2
<u>Ogółem godzin</u>	<u>30</u>	<u>30</u>

W gimnazjach klasycznych dawnego typu również od początku roku szkolnego 1933/34 klasa III przekształci się na klasę I według ustroju nowego. W szkołach tych obowiązywać będzie w klasie I-ej w r. szk. 1933/34 plan godzin jak wyżej z następującymi zmianami:

język polski	5 godzin
język łaciński	2 godziny
język obcy nowożytny	5 godzin

w obydwu półroczach.

Nadto we wszystkich gimnazjach prowadzone będą obowiązkowe popołudniowe gry i zabawy w ilości 2 godzin tygodniowo dla ucznia, a może być prowadzona po 2 godziny tygodniowo nadobowiązkowa nauka rysunku i śpiewu (muzyki).

4) W klasach I-szych czteroletniego gimnazjum, ewentualnie w otwieranych oddziałach równoległych tych klas, będzie w zasadzie obowiązy-

wała wszędzie nauka języka łacińskiego. Klasy bez nauki języka łacińskiego mogą być tworzone tylko w tych miejscowościach, w których będzie istniała klasa I nowego gimnazjum z łaciną, o ile zajdzie tego jakaś specjalna i uzasadniona potrzeba i o ile Ministerstwo wyrazi na to zgodę w każdym poszczególnym wypadku.

5) Zwalnijące się wskutek likwidacji klas II-ich w gimnazjach względnie kursów II-ich w seminarjach lokale szkolne, o ile nie będą niezbędne dla tych zakładów, należy tam, gdzie zajdzie tego potrzeba, przeznaczyć na okres przejściowy na cele szkolnictwa powszechnego. Oddziałom szkoły powszechnej należy w tych wypadkach umożliwiać korzystanie również z pomocy naukowych i pracowni gimnazjum lub seminarjum.

6) W roku szkolnym 1933/34 mogą być otwierane za zezwoleniem Ministerstwa nowe klasy szkół ćwiczeń przy państwowych seminarjach nauczycielskich — przedewszystkiem w tych szkołach, — w których w ubiegłym roku pozwolono utworzyć klasy V-te względnie VI-te oraz z tem zastrzeżeniem, że liczba uczniów w klasie musi dojść co najmniej do 40. W zasadzie w szkole ćwiczeń wogóle powinno być nie mniej, jak 40 uczniów w klasie. Jeżeli obecnie liczba uczniów w poszczególnych klasach nie osiąga tej wysokości, należy starać się doprowadzić do tej liczby, gdy się jednak okaże to niemożliwe, klas już istniejących związać z tego powodu nie należy.

7) Wolne miejsca w państwowych internatach seminarjalnych należy wszędzie tam, gdzie na to warunki pozwolą, udostępnić przedewszystkiem młodzieży, pochodzącej ze wsi, a uczęszczającej do gimnazjów państwowych. O przyjęciu do internatu decydować będzie dyrektor seminarjum, do którego należy wnieść podanie, zaopatrzone opinią dyrekcji gimnazjum. Opiekę wychowawczą i nadzór będzie spełniał dyrektor seminarjum w porozumieniu i przy pomocy dyrektorów gimnazjów, których uczniowie przyjęci zostali do internatu.

II. Szkoły prywatne.

1. Prywatne szkoły średnie ogólnokształcące, które pragną uzyskać względnie utrzymać posiadane prawa szkół państwowych, nie mogą prowadzić od roku szkolnego 1933/34 klas I-szych gimnazjów według dawnego ustroju. Natomiast klasy II według tegoż ustroju w roku tym istnieć mogą.

2. Właściciele gimnazjów prywatnych mogą w przyszłym roku szkolnym uruchomić oddziały wyższe (ewentualnie bez siódmego) szkoły powszechnej, lecz tylko w tym wypadku, jeżeli równocześnie uruchomią oddział pierwszy, a zatem zapoczątkują w ten sposób rozwojową szkołę powszechną. Szkoła ta powinna mieć osobne kierownictwo, któreby dawało rękojmnię należytego zrozumienia organizacji pracy w szkole powszechnej i podlegać będzie nadzorowi inspektora szkolnego. Wogóle powstaniu ta-

kich szkół nie należy czynić przeszkód, jeżeli właściciele spełniają warunki, przewidziane w ustawie z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 434).

3. Dzieci, uczęszczające do klasy II-iej gimnazjum prywatnego według dawnego ustroju, należy uważać w roku szkolnym 1933/34 za spełniające obowiązek szkolny.

4. Prywatne seminarja nauczycielskie, które w roku szkolnym 1933/34 zachowają kursy II-gie, winny się liczyć z tem, że kursy te nie uzyskają praw szkół państwowych.

5. Zakładom tym nie należy czynić przeszkód w otwieraniu przy nich czteroletnich gimnazjów rozwojowych, jeżeli właściciele spełniają warunki, przewidziane w przytoczonej ustawie o szkołach prywatnych.

6. Ministerstwo przypomniało, że w myśl pkt. a) § 2 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 30 maja 1932 r. w sprawie wykonania niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6-go marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych uczniowie seminarjów prywatnych, którzy wstąpili na kurs pierwszy później, niż w roku szkolnym 1931/32, nie będą dopuszczeni do składania egzaminów dla eksternów.

III. W związku ze stopniową likwidacją seminarjów nauczycielskich zauważyć się daje zmniejszenie wysiłków gron nauczycielskich w kierunku utrzymania odpowiedniego poziomu szkół. Ministerstwo zwraca uwagę na konieczność intensywniejszej pracy na wyższych kursach seminarjalnych bez względu na to, ile tych kursów w danej szkole pozostało.

Ministerstwo poleciło również tak w państwowych, jak i prywatnych seminarjach nauczycielskich wprowadzać młodzież seminarjalną na tle pracy w szkołach ćwiczeń i przy nauczaniu przedmiotów pedagogicznych w zasady nowego ustroju i nowego programu szkół powszechnych.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

79.

Nr. II. 3071/33.

Kraków, dnia 23 marca 1933 r.

Do

Dyrekcji państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu w sprawie

korespondencji z uczniami amerykańskimi.

Ministerstwo W. R. i O. P. przy piśmie z dnia 14. III. 1933 r. Nr. I. Pol. 930/33 nadesłało spis uczniów amerykańskich, pragnących nawiązać korespondencje z uczniami polskimi.

Kuratorjum podaje poniżej spis tych uczniów i zaleca Dyrekcjom za-
chęcenie młodzieży szkół średnich polskich do nawiązania korespondencji
z kolegami (żankami) z za oceanu.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Dr. E. Nowicki* w. r.

Załącznik do poz. 79.

World League of International Education Associations

Central Office
521 Phelan Building
San Francisco, California.

Exchange Country
Poland.

List of Correspondents

Family Name and Surname	Sex	Age	Grade	Address of Student of Father	Occupation of Father	Main Interests of Study	Years of Language
School Community High, City Shabbona, State Illinois, U. S. A.:							
Seward Brown	M	16	B	Les, Illinois, U. S. A.	(Painting)	Political and social situation	
Clair Runley	M	16	A	Shabbona, Illinois, U. S. A.		Interests are general	
Orlo Edwards	M	16	C	Lee, Illinois, U. S. A.	(Farmer)	Sports, Politics	
James Stevens	M	17	B	Shabbona, Illinois, U. S. A.	(Farmer)	Home life, Politics, Social life	
School Roseville Union High, City Roseville, State California, U. S. A.:							
Bernyce Dazzo	F	16	B	621 Grove Street Roseville, California, U. S. A.	(Car inspector)	Mathematics, French Takes, French and Italian	
School Lowell High, City San Francisco, State California, U. S. A.:							
Esther Zwerling	F	14		1500 Haigh Street, San Francisco, California, U. S. A.			
Eddie Susnow	M	13		834 Webster Street, San Francisco, California, U. S. A.			
Harvey Boutin	M	14		1270-22 nd Avenue, San Francisco, California, U. S. A.			
School East High, City Akron, State Ohio:							
Simon Rita	Girl	17	B	291 Sumatra (Mold Scraper), Akron, Ohio, U. S. A.		Reading (French)	
School High School, City West Boylston, State Massachusetts, U. S. A.:							
Katharine Severance	F	15	A	Oakdale, Massachusetts, U. S. A.	(Auditor)	1 yr. of French 1 yr. of Latin	
School High School, City Arapahoe, State Nebraska, U. S. A.:							
Richards Margery	F	17		Arapahoe, Nebraska, U. S. A.	(Dairying)		

Family Name and Surname	Sex	Age	Grade	Address of Student of Father	Occupation of Father	Main Interests of Study of Language	Years of Study of Language
School Senior High School, City Denton, State Texas, U. S. A.:							
Marta Hunter	Fem	16		1407 West Oak Street, Denton, Texas, U. S. A.		Collecting stamps, pictures, poetry and sports	
Marie Pope	Fem	17		1501 N. Elm Street, Denton, Texas, U. S. A.		Sports, traveling	
School Lowell High School City San Francisco, State California, U. S. A.:							
Rosenblatt Ned	Male	16		66 Santa Ana Avenue, San Francisco, California, U. S. A.		Outdoor sports, Studies French	
Serensky Lillian	Fem	16		738—26 th Avenue, San Francisco, California, U. S. A.		Basketball, painting, Studies Spanish	
Shenson Irma	Fem	16		368 Funston Avenue, San Francisco, California, U. S. A.		Art. Designing, Studies German	
School Dundee High School, City Dundee, State Michigan, U. S. A.:							
Yarger Eunice	Fem	16	B	Erle, Michigan, U. S. A. (Farmer)		Reading	
Slayton Cynthia	Fem	16	A	Dundee, Michigan, U. S. A. (Farmer)		Reading	
Neusoln Rita	Fem	16	B	Erle, Michigan, U. S. A. (Minister)		Music	

80.

KOMUNIKAT**o warunkach przyjmowania kandydatów na I i II kurs Państwowego Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie w roku szkolnym 1933-34.**

Na I kurs Instytutu będą przyjmowani kandydaci płci obojga, uzdolnieni do rysunków i robót ręcznych, oraz posiadający świadectwo dojrzałości ze szkół średnich lub seminarjów nauczycielskich. Pierwszeństwo przy przyjmowaniu będą miały osoby, mogące się wykazać, oprócz świadectwa dojrzałości, specjalnymi studjami artystycznymi lub technicznymi ewentualnie praktyką pedagogiczną.

Nauka w Instytucie trwa dwa lata.

Osoby, kończące Instytut Robót Ręcznych, po odbyciu dwuletniej praktyki pedagogicznej w charakterze nauczycieli tymczasowych i po zdaniu egzaminu z przedmiotów pedagogicznych, otrzymują dyplomy nauczycieli szkół średnich i seminarjów nauczycielskich.

Świadectwo ukończenia Instytutu Robót Ręcznych uprawnia bez żadnych dalszych egzaminów do nauczania robót ręcznych i rysunków w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych w myśl zarządzenia Mini-

stra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 czerwca 1923 r. Nr. I. 7932/23 (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 138).

Studja w Instytucie Robót Ręcznych obejmują przedmioty następujące: rysunki odręczne, malarstwo akwarelowe, zasady kompozycji, roboty z drzewa, tektury i metalu, wyrób pomocy naukowych, roboty kobiece, kreślenie techniczne, geometrię wykreslną, estetykę form plastycznych, dydaktykę robót ręcznych i rysunków.

Bliższe szczegóły, dotyczące programu Instytutu, znaleźć można w rozporządzeniu Ministra W. R. i O. P. z dnia 7. X. 1924 r. w sprawie studjów i egzaminów z robót jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich (Dziennik Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 18/140 z 1924 r. poz. 182).

Po nadesłaniu do kancelarji Instytutu Robót Ręcznych, ul. Górczewska 8, znaczków pocztowych za 50 gr Dyrekcja wysyła szczegółowy program nauk w Instytucie.

Podania o przyjęcie do Instytutu należy składać osobiście lub przysyłać pod adresem Instytutu Robót Ręcznych (Warszawa, Górczewska 8) do dnia 15 maja 1933 roku.

Do podania należy załączyć następujące dokumenty:

1. Metrykę urodzenia.
2. 3 fotografie własnoręcznie podpisane.
3. Życiorys.
4. Świadectwo dojrzałości ewentualnie zaświadczenie Dyrekcji szkoły, że kandydat (ka) w czerwcu r. b. przystępuje do egzaminu dojrzałości.
5. Rysunek z natury i kompozycję ornamentacyjną w dowolnej technice (ołówkę, akwarelę i t. p.), świadczące o uzdolnieniu kandydata.
6. Świadectwo lekarskie, stwierdzające pomyślny stan zdrowia kandydata. W podaniu należy wyraźnie i dokładnie oznaczyć adres kandydata (poczta i telegraf).

Przed 1 czerwca r. b. kandydaci zostaną zawiadomieni pod wskazanym adresem, czy zostali dopuszczeni do egzaminu konkursowego z rysunków.

Egzamin ten rozpocznie się dnia 21 czerwca o godz. 9-tej w gmachu Instytutu i trwać będzie trzy dni. Opłatę za egzamin wstępny w wysokości 20 zł należy wpłacić do P. K. O. na konto Nr. 33304 Państwowego Instytutu Robót Ręcznych natychmiast po otrzymaniu zawiadomienia o dopuszczeniu do egzaminu; opłata powyższa może być zwrócona, o ile kandydat nie może stawić się do egzaminu z powodu wyjazdu lub choroby, o czem winien zawiadomić Dyrekcję Instytutu przynajmniej na 3 dni przed wyznaczonym terminem egzaminu.

Nauka w Instytucie jest bezpłatna, jednakże słuchacze obowiązani są zwracać kosztą zużytych do pracy materiałów i wносить takse administracyjną, obie te opłaty wynoszą około 200 zł rocznie (płatne w dwóch ratach).

Słuchacze, kształcący się w Instytucie, nie mogą liczyć na utrzymanie się w Warszawie ze swej pracy, gdyż zajęcia w Instytucie uniemożliwiają wszelką pracę dodatkową.

Czynni nauczyciele powinni wyjednać sobie urlop 3-dniowy od swej władzy szkolnej na czas zdawania egzaminów. W razie pomyślnego wyniku egzaminów winni wystąpić drogą służbową do Kuratorjum o udzielenie rocznego urlopu na studia, załączając do tego podania zaświadczenie Dyrekcji Instytutu o złożeniu z pomyślnym wynikiem egzaminu wstępnego. Urlopy płatne nie będą udzielane.

Na II kursie Instytutu w roku szkolnym 1933/34 będzie wolnych zaledwie kilka miejsc.

Na ten kurs będą przyjmowane osoby płci obojga, posiadające ukończony Wyższy Kurs Nauczycielski (dział robót i rysunków) w Warszawie, Krakowie, Lwowie lub Mysłowicach ewentualnie osoby, posiadające maturę gimnazjalną lub seminarjalną i co najmniej trzyletnie studia w akademiach i szkołach sztuk pięknych.

Kandydaci winni składać podania przed 1 maja wprost do Instytutu Robót Ręcznych, załączając następujące dokumenty: 1) życiorys, 2) metrykę, 3) dokumenty odbytych studjów, 4) rysunek i akwarelę wykonane z natury i własnoręcznie podpisane.

Czynni nauczyciele po otrzymaniu zawiadomienia, że mogą być przyjęci do Instytutu na II kurs i, że miejsca dla nich zostały zarezerwowane, powinni złożyć podanie do Kuratorjum o udzielenie urlopu, załączając zaświadczenie Instytutu o zarezerwowaniu miejsca.

Na rok szkolny 1933/34 nie będą udzielane urlopy płatne na studia w Instytucie.

81.

KONKURSY

z terminem czterotygodniowym od daty ukazania się niniejszego Nru Dziennika Urzędowego.

Rada Szkolna Powiatowa w Limanowej ogłasza konkurs celem stałego obsadzenia posady kierownika szkoły 7-klasowej powszechnej w Dobrej.

Przy szkole jest mieszkanie służbowe składające się z 2-ch pokoi i kuchni, gruntu 0.75 ha.

Podania należy wnosić drogą służbową do Rady Szkolnej Powiatowej w Limanowej.

Rada Szkolna Powiatowa w Sosnowcu ogłasza konkurs na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych: Nr. 1 im. Stanisława Konarskiego i Nr. 22 im. Bolesława Prusa.

Kandydaci winni się wykazać przynajmniej dwuletnią służbą w charakterze nauczycieli stałych w szkolnictwie publicznym i pełnymi kwalifikacjami; posiadający Instytut Nauczycielski względnie Wyższy Kurs Nauczycielski mają pierwszeństwo.

Należy udokumentowane podania należy wnosić w drodze służbowej na ręce Inspektora szkolnego w Sosnowcu.

82.

KOMUNIKATY.

Krakowski Urząd Wojewódzki pismem z dnia 29 marca 1933 r. zawiadomił Kuratorjum, iż z dniem 1 kwietnia 1933 został przeniesiony referat rachunkowy Wydziału (b. Dyrekcji) Robót Publicznych z budynku „Krzysztofory” w Rynku Gł. do głównego gmachu Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie przy ul. Basztowej Nr. 22 i wcielony do Oddziału budżetowo-gospodarczego Urzędu Wojewódzkiego.

Wszelką korespondencję oraz przesyłki do Wydziału (b. Dyrekcji) Robót Publicznych Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego od dnia 1 kwietnia 1933 r. należy kierować tylko do biura informacyjno-podawczego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, przy ul. Basztowej Nr. 22.

Celem uniknięcia udzielania licznych informacji w sprawie bliższych warunków nauki na Instytucie Administracyjno-Gospodarczym w Krakowie podaje się do wiadomości bliższe dane, na które należy zwrócić uwagę młodzieży szkolnej, wywieszając na tablicy ogłoszeń w Zakładzie corocznie z końcem każdego roku szkolnego odpis niniejszego komunikatu.

Instytut Administracyjno - Gospodarczy w Krakowie.
1. Organizacja i ustrój Instytutu. Instytut jest 2-letni i obejmuje specjalizację na poszczególnych czterech Wydziałach:

- a) administracyjnym — z zakresu administracji państwowej i samorządow.,
- b) kolejowym — z zakresu służby ruchowo-handlowej,
- c) pocztowym — z zakresu służby pocztowej,
- d) handlowym — z zakresu pracy w przedsiębiorstwach ogólnie-handlowych, przemysłowych, bankowych, instytucjach ubezp. spółdz., ekspedycyjnych, a prze-

dewszystkiem przygotowuje praktycznie wyszkolonych akwizytorów, komiwojażerów i przedstawicieli handlowych.

2) Warunki przyjęcia. Do Instytutu przyjmuje się młodzież męską i żeńską. Na pierwszy rok mają prawo wstępu:

1) absolwenci Trzechletnich Średnich Szkół Handlowych,

2) osoby, posiadające wykształcenie uznane za równoznaczne,

3) osoby, które ukończyły 6 klas gimnazjum lub 3 kursy seminarjów nauczycielskich i szkół przemysłowych.

Na drugi rok Instytutu mogą być przyjmowani absolwenci czteroletnich szkół handlowych, seminarjów nauczycielskich i gimnazjów wszelkich typów pod warunkiem złożenia egzaminów uzupełniających z tych przedmiotów, które są objęte programem nauki na pierwszym roku Instytutu, a które nie były objęte planem nauki poprzednich studjów.

3) Uprawnienia. 1) pierwszeństwo przy ubieganiu się o posady w oddzielnych resortach administracji państwowej,

2) prawo do stanowisk urzędników II kategorii w państw. służbie cywilnej,

3) do odroczenia i skróconej służby wojskowej,

4) do korzystania z ulg taryfowych na kolejach,

5) do korzystania ze zwrotu opłat za dzieci funkcj. państw. i wojsk.,

6) absolwenci Wydziału Handlowego mają na mocy art. 45 ust. 2a ustawy o ustroju szkolnictwa z r. 1932 — uprawnienie do nauczania przedmiotów zawodowych w szkołach zawodowych stopnia niższego.

Wszelkich informacji, dotyczących przyjęcia do Instytutu Administracyjno-Gospodarczego, udziela Dyrekcja tegoż Instytutu, Kraków, ul. Kapucyńska 2, tel. Nr. 112-50.

Kuratorjum zwraca uwagę pp. Dyrektorów, nauczycieli i kierowników ognisk na artykule p. Naczelnika Wydziału Włodzimierza Gałecckiego, zamieszczony w zeszycie 2—3, luty—marzec 1933 r. „Oświaty i Wychowania“ p. t. „Ogniska metodyczne“.

Urząd Wojewódzki Kielecki pismem z dnia 7 kwietnia 1933 r. Nr. S. I. 1003/1/33 zawiadomił Kuratorjum, że w r. 1931 została wydana nakładem Wydziału Wojewódzkiego w Kielcach praca Dra Florjana Barcińskiego z Poznania p. t. „Geografia Gospodarcza Województwa Kieleckiego“.

Wydawnictwo to o charakterze monografji gospodarczej jest bodaj jedyną dotychczas próbą zobrazowania najważniejszych dziedzin życia gospodarczego w Województwie Kieleckiem i wykazania wpływu lokalnych warunków geograficznych na kształtowanie się życia ekonomicznego tego Województwa.

Praca Dra Barcińskiego poza użytkiem, jaki przyniesie władzom państwowym i instytucjom komunalnym na terenie Województwa, winna dostać się do bibliotek nauczycielskich i uczniowskich szkół średnich, a także do bibliotek powszechnych, Towarzystw Szkoły Ludowej, Zarządów Polskiej Macierzy Szkolnej i t. d., stając się poważnym „vadamecum“ dla poczynań społecznych tych instytucyj, tudzież dla początkowych prac monograficznych z dziedziny regionalnych zagadnień ekonomiczno-społecznych.

Wydawnictwo powyższe należy zamawiać bezpośrednio w Urzędzie Wojewódzkim Kieleckim.

Nawiązując do okólnika z dnia 3 kwietnia 1933 r. Nr. O. 494/33 w sprawie wycieczki młodzieży szkolnej do Danji, zawiadamia się, że władze, wydające paszporty zbiorowe, nie wymagają obecnie fotografii uczestników. Natomiast legitymacja szkolna w tym wypadku powinna zawierać fotografię jako dowód stwierdzający tożsamość. Przy sposobności Kuratorium prześle afisze propagandowe celem rozmieszczenia ich na miejscach widocznych gmachu szkoły.

Ukazał się już zeszyt IV wydawnictwa „Świat i życie“, zarysu encyklopedycznego dla młodzieży (Nakład S. A. Książnica-Atlas).

Zeszyt ten zawiera, jak wszystkie numery dotychczasowe, bogatą i urozmaiconą treść. Obok artykułów historycznych, takich, jak „Ateńskie“ J. Parandowskiego i „Babilonjanie“ A. Hertzówny, zeszyt ten zawiera cały szereg niezmiernie interesujących artykułów przyrodniczych, wprowadzających czytelnika w najważniejsze zagadnienia nauki współczesnej. Artykuł „Atmosfera“ prof. Dr. E. Rybki daje w łatwy i przejrzysty sposób obraz tego, czym jest otaczająca nas atmosfera, artykuł zaś „Atom“ doc. Dr. St. Ziemięckiego wprowadza młodego czytelnika w niezmiernie zawite i skomplikowane zagadnienia atomistyki współczesnej, będącej najważniejszą dziś częścią fizyki. Z najnowszymi wynikami badań naukowych w dziedzinie bakterjologii zapoznaje również i artykuł „Bakterje“ pióra doc. Dr. Heleny Sparrow. Wszystkie te trzy artykuły przyrodnicze, zgodnie z zamierzeniami wydawnictwa „Świat i życie“, informują przede wszystkim o najnowszym stanie badań w danym zakresie, wskazując jednocześnie drogi, po których kroczy nauka w kierunku pogłębienia tych zagadnień.

Liczne artykuły geograficzne uzupełniają numer niniejszy. Artykuły te („Austria“ prof. Dr. St. Pawłowskiego, „Azja“ Dr. J. Czekalskiego, „Azja Przednia“ prof. Dr. St. Pawłowskiego, oraz „Bagna“ Dr. H. Gałłona) są ciekawą próbą syntetycznego ujęcia wielkich zagadnień geograficznych, specjalną przy tem uwagę zwrócono w nich, jak zawsze w wydawnictwie „Świat i życie“, na ścisły związek kultury i dziejów człowieka z terenem jego zamieszkania. W artykule „Austria“ przedstawiono nie tylko obraz geograficzny Austrii, ale jednocześnie pokazano, na czym polegają najżywoźniejsze problemy polityczne Republiki Austriackiej, jakie są główne czynniki jej życia gospodarczego i t. d. Artykuł „Australia“ uzupełniony został artykułem o „Australijczykach“, tym bodaj najpierwotniejszym, a więc i niezmiernie ciekawym ludem na ziemi, napisanym przez prof. Dr. St. Poniatowskiego.

Artykuł „Autorytet“ Adama Grzymały Siedleckiego o wyraźnym charakterze dydaktyczno-wychowawczym zamyka ten interesujący zeszyt.

Jak zawsze, zeszyt zdobią liczne, starannie dobrane i wykonane ilustracje siatkowe na osobnych tablicach oraz liczne rysunki piórkowe w tekście.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Przykład planu wychowawczego, realizowanego w samorządzie uczniowskim, opartym na grupach funkcyjnych.

W szkołach średnich małopolskich, a zwłaszcza w naszym Kuratorjum, rozpowszechniony jest typ samorządów uczniowskich, które można nazwać „terytorjalnymi“. Podstawową komórką jest w nich klasa-gmina, czyli jednostka w pewnym znaczeniu terytorjalna. Organizacja ich życia wzoruje się najczęściej na formach samorządu politycznego, z których zaczerpnięto nawet nazwy pewnych urzędów.

Uważam za pożyteczne zaznajomienie naszego kuratorskiego zespołu pedagogicznego z pewnymi próbami, poczynionymi w odmiennym typie samorządu szkolnego, gdzie za podstawę do podziału na grupy-jednostki organizacyjne obrano pełnione przez nie funkcje, nie zacierając jednak podziału „terytorjalnego“.

Samorządem tego typu jest „Bratnia Pomoc Uczniów Państwowego Gimnazjum Męskiego im. Joachima Chreptowicza w Ostrowcu“. W ciągu ostatniego pięciolecia byłem z ramienia rady pedagogicznej kuratorem tej organizacji uczniowskiej. W tym czasie drogą ewolucyjną, wraz z narastającymi środkami pieniężnymi i potrzebami, powstały następujące agendy Bratniej Pomocy: biuro pośrednictwa pracy, dożywianie, samopomoc w nauce, pożyczki i subsydja, wypożyczalnia podręczników, sekcja informacji o szkołach zawodowych, pismo początkowo szkolne, a potem między-szkolne, koło sportowe, koło LOPP., sekcja kulturalno-rozrywkowa, koło Ligi Morskiej i Kolonjalnej. Podstawę finansową Bratniej Pomocy stanowią składki w wysokości 1 zł kwartalnie. Obecnie aktywa jej wynoszą około 6000 zł, a miarę żywotności dają takie cyfry: na pożyczkach bezterminowych 1000 zł, na pożyczkach terminowych 2000 zł, w sklepiku 500 zł, w wypożyczalni podręczników 400 zł. (Ze sprawozdania za rok szk 1931/32). O ile warunki na to pozwalały, starano się wprowadzić we wszystkich agendach jednolitą organizację. Na czele każdej agendy stoi komisja, składająca się z ochotniczo zgłoszonych lub wybranych przedstawicieli klas (czynnik „terytorjalny“ jest więc uwzględniony, lecz ma drugorzędne znaczenie). Komisja odbywa zebrania normalnie co dwa tygodnie. Na zebraniach swych roztrząsa, zatwierdza lub odrzuca sprawozdania swego zarządu, jego projekty oraz życzenia klas. Stanowi ona łącznik agendy z klasami, które obowiązana jest aktywizować w danym zakresie pracy. Klasa ósma (względnie siódma) deleguje do agend po dwóch przedstawicieli, któ-

rzy otrzymują tu swój przydział pracy społecznej i funkcjonują aż do odwołania przez klasę lub opiekuna klasy. Zapewnia to przejście każdego ucznia starszej klasy przez obowiązkowy stage pracy społecznej pod bezpośrednią obserwacją wychowawcy i w ścisłym kontakcie z nim. Dwaj ci seniores stanowią t. zw. zarząd agendy. Ustalił się zwyczaj, że uczniowie klasy ósmej pracują w tych zarządach tylko do końca pierwszego półrocza szkolnego, poczem przekazują swe funkcje nowym delegowanym z klasy siódmej. Członkowie zarządu załatwiają sprawy bieżące, pilnują ciągłości i intensywności prac, przewodniczą kolejno komisji, referują projekty i sprawozdania, kierują dyskusjami, realizują zadania, otrzymane od szkoły. Każda agenda zasadniczo ma swego opiekuna z ramienia rady pedagogicznej. Ma on prawo weta co do uchwał i poczynań uczniów, zarządzających agendą, o ile uzna je za niewłaściwe. Do obowiązków nauczyciela-opiekuna agendy należy wydobywanie maximum wychowawczych wartości z działalności agendy i niedopuszczanie do szkód pedagogicznych. Ma on się starać, aby również uczniowie, biorący udział w pracach agendy, zdawali sobie sprawę z jej celów wychowawczych i świadomie w ich urzeczywistnianiu ze szkołą współpracowali. Prócz delegatów do komisji, klasy wybierają też delegatów do zarządu głównego Bratniej Pomocy. Delegaci ci są z reguły przewodniczącymi komisji klasowych Bratniej Pomocy, składających się z delegatów do poszczególnych agend. Delegat kl. 8-mej do zarządu głównego jest zwyczajowo prezesem Bratniej Pomocy. Najwyższą władzą Br. Pomocy jest walne zgromadzenie, zwoływane dwa razy do roku. Ma ono normalne kompetencje walnych zgromadzeń, lecz nie dyskutuje i nie głosuje wniosków. Gwoli rzeczowości czynność tę przeniesiono do klas, gdzie liczy się ilość obecnych, ilość głosów za danym wnioskiem, przeciwko niemu, poczem cyfry te ze wszystkich klas się sumuje.

Schematyzacja ta może nieco usztywniała pracę, ale miała też wszystkie zalety schematu: wprowadzała w funkcje BPomocy przejrzystą prawidłowość, co nie jest bez znaczenia w życiu szkolnym. Warto też zauważyć, że przy tej organizacji około setki uczniów bierze czynny udział w pracy społecznej pod opieką szkoły, wolno zaś przypuszczać, że przynajmniej drugie tyle ich przez owych zatrudnionych w BPomocy zostaje wciągniętych w orbitę specyficznych społecznych czynności, co już jest poważnym sukcesem. Trzeba również zaznaczyć, że schematy statutowe i regulaminowe w BPomocy są zawsze ramowe, elastyczne i nie kępują inicjatywy, że tworzą je sami uczniowie, którzy mają prawo je zmienić. Jednolitość organizacyjna nie jest również dogmatem. Tak np., gdzie nadmierne rozszerzenie kompetencji przy niedostatecznej zawartości całokształtu groziło niebezpieczeństwem, ustalano tylko luźną i prowizoryczną łączność. Tak było z kołami sportowem i Ligi M. i K., pismo też ma odrębny ustrój.

Do bieżącego roku szkolnego Bratnia Pomoc miała zupełnie określone m a t e r j a l n e cele. Treść i organizacja pracy pozwalały osiągać również korzyści w y c h o w a w c z e. Gdy po przedwakacyjnym zjeździe dyrektorów wypadło opracować obowiązujący każdą szkołę plan wychowawczy na rok szk. 1932/33, Rada Pedagogiczna uznała za właściwe związanie tego planu z życiem BPomocy, która dzięki swej działalności, dotykającej żywotnych interesów młodzieży, jak również dzięki swej giętkiej strukturze organizacyjnej stanowiła gotowy już aparat wychowawczy.

Zakładano przy tej decyzji, że każda akcja pedagogiczna wyrastać powinna z realnego podłoża już podjętych prac, że gwałtowna zmiana kierunku postępowania, wszelkie nagłe przejścia do nowych sposobów oddziaływania wychowawczego są w szkole z wielu względów niepożądane.

Ideą konstrukcyjną szkolnego planu było umożliwienie nietylko przygodnego (jak było dotąd), lecz świadomego osiągania korzyści wychowawczych. Nadto — co było rzeczą bardzo ważną — plan taki musiał zapewniać racjonalne tempo w urzeczywistnianiu zamierzeń pedagogicznych. Przewidziano więc w nim regularne konferencje sprawozdawcze dla obliczania uzyskanych wyników, koordynacji dalszych posunięć i uchwalania doz następnych zabiegów.

Precyzując dokładniej temat, trzeba zaznaczyć, że chodziło głównie o plan wychowania społecznego. Jednak — jak to z dalszego przedstawienia sprawy widać będzie — nie da się uniknąć przy jego realizacji wkroczenia w inne dziedziny, np. wychowania fizycznego lub moralnego. Nie można tego uważać za wadę planu.

W związku z zasadniczym charakterem planu ustalono ogólne cele objętego nim postępowania:

- 1) aktywizacja społeczna i zaprawienie do pracy obywatelskiej możliwie największej liczby uczniów,
- 2) związanie pracy społecznej na terenie szkoły z aktualnymi socjalnymi i ekonomicznymi zagadnieniami w państwie,
- 3) utrwalenie w stosunkach wzajemnych i pracy uczniów zasad solidaryzmu, a w związku z tem rozwagi i poczucia odpowiedzialności, a zarazem niezależności sądu i samodzielnej decyzji.

Wypracowano projekty prac w poszczególnych agendach Bratniej Pomocy. Były to projekty maksymalne i stanowiły — podkreślam to — tylko przykłady programów wychowawczych w poszczególnych agendach, nie ograniczające zupełnie inicjatywy uczniów i opiekunów. Należy traktować je jako dezyderaty szkoły. Gwarancję czynnego stanowiska wychowawczego miały dawać momenty kontrolne, o których już wspomniano, mianowicie, regularne sprawozdania z wykonanych prac i debaty nad nowymi możliwościami.

A) Biuro pośrednictwa pracy.

Cele materialne agendy: ewidencja uczniów, pobierających i dających korepetycje, pomoc rodzicom w wyszukiwaniu nauczycieli, pomoc uczniom, poszukującym pracy zarobkowej różnego rodzaju (introligatorskiej, kancelaryjnej), kontrola wykonania tej pracy, stałe jej polepszanie, interwencja w razie potrzeby. Cele wychowawcze wynikają z treści pracy i jej organizacji. Personelowi biura praca w nim winna dać pewną kulturę społeczną. Złożą się na nią: bezinteresowna praca na rzecz kolegów, poczucie odpowiedzialności za decyzje, dotyczące kolegów, stąd rozważa przy ich podejmowaniu. Poznają też pracownicy biura znaczenie solidności, sumienności i sprężystości na rynku pracy, przez bezpośrednie i samodzielne załatwianie spraw z dorosłymi i kolegami nauczą się form obcowania, organizowanie pracy nauczy je planowego rozkładania, przewidywania możliwości i form kolektywnego jej prowadzenia. Korzystający z biura uczniowie, zastanawiając się nad decyzjami kolegów co do siebie, będą w takich rozważaniach ostrzyć swe ideały słuszności i uczyć stawiać sobie wymagania.

Konkretna praca dzieli się na etapy realizacyjne i sprawozdawcze, odpowiadające szkolnym okresom pracy. Oto przykładowe jej rozwinięcie na jeden rok szkolny.

I okres. Czego ode mnie wymagają za pracę? W rozmowie z rodzicami stale zapisuje się odpowiedzi na pytanie: jaki ma być korepetytor? Prócz tego zbiera się ankietę wśród poszczególnych nauczycieli p/g klas, jacy uczniowie z jakich przedmiotów mogą udzielać korepetycji, zestawia ją ze zgłoszeniami, urządza zebranie z kandydatami na korepetytorów — debata. Wniosek: ci, którzy są na liście zdalnych, muszą się utrzymać na niej, inni — pokażą, że i oni wydobędą z siebie, co trzeba. W tym okresie referaty i dyskusje nad etycznymi zagadnieniami, związanymi z pracą ludzką. Organizuje się je w porozumieniu z sekcją kulturalną lub np. starszymi harcerzami dla mniejszych lub większych zespołów uczniowskich. Należy pozostawić całkowitą swobodę wypowiedzania się uczniom i za wszelką cenę unikać morału. Nazewnątrz szkoły działalność biura w tym okresie polegać może na odwiedzaniu pracodawców i zbieraniu informacji o pracy poleconych korepetytorów.

II okres. Dlaczego uczniowie źle się uczą? W rozmowie z rodzicami stale notuje się odpowiedzi na pytanie o przyczyny niedostatecznych postępów syna. Organizuje się wywiad co do zgłoszonych w biurze lub przez opiekunów klas uczniów słabych i potrzebujących pomocy, poznaje ich warunki materialne, zdrowotne, psychiczne, zestawia się zebrany materiał, obmyśla środki zaradcze, wchodzi w kontakt z innymi agendami, np. samopomocy w nauce, dożywiania. Referaty i dyskusje e k o-

nomicznych zagadnień, związanych z pracą ludzką. Rozszerzenie zakresu zainteresowań i działalności nazewnątrz: zwiedzenie Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy, związanie swej akcji z aktualnym zagadnieniem państwowym — pomocy bezrobotnym (projekt i realizacja).

III okres. Jak podnieść wydajność pracy uczniowskiej? Badanie organizacji i techniki pracy domowej i szkolnej uczniów, jej ulepszanie w porozumieniu z rodzicami, korepetytorami i agendą samopomocy w nauce. Referaty i roztrząsanie zasad racjonalizacji wysiłku, taylorizm, standaryzacja, specjalizacja, ich skutki społeczne. Nazewnątrz: organizacja pracy w fabryce, na kolei, na poczcie, wycieczki.

IV okres. Zbieranie wyników pracy, obmyślanie projektów na rok przyszły. Rozważanie tematów: a) znaczenie fachowości, sumienności, wiedzy w życiu społecznym, b) jakich środków używa państwo dla zachowania i podniesienia sił społecznych? c) ku jakim celom siły społeczne mają być skierowane?

B) Pożyczki i subsydja.

Cele materialne: doraźna i stała pomoc pieniężna potrzebującym jej. Cele wychowawcze, uwarunkowane przez czynną postawę agendy wobec życia szkolnego: roztoczenie dyskretnej opieki nad najuboższymi, organizowanie pomocy dla nich różnymi sposobami, urabianie solidności, akuracności i rozwagi w dysponowaniu i obrocie pieniądzem, oszczędność.

I okres. Komu udzielać pożyczek?

W porozumieniu z opiekunami klas zestawić listę najuboższych w szkole, znaną — w zaufaniu — tylko zarządowi agendy. Obserwacja: czy najubożsi najwięcej pożyczają? na co wogóle są brane pożyczki? Obmyślanie i organizowanie pomocy najuboższym kolegom w ścisłym porozumieniu z innymi agendami. Referaty i dyskusje: filantropja czy samopomoc? samopomoc pieniężna wspólnot mniejszych i większych, kredyt konsumpcyjny i inwestycyjny, formy prawne pożyczek. Nazewnątrz: zwiedzanie instytucyj kredytowych, zaznajamianie się z ich typami organizacyjnymi.

II okres. Jak spłacać długi?

Propaganda rat, obmyślanie środków wprowadzenia ratałnych spłat pożyczek bez stosowania przymusu. Dyskusje: umówiony termin — to verbum nobile, punktualność — grzecznością królów, ekonomja czasu i planowość pracy a jej wydajność. Ustawodawstwo, dotyczące kredytu. Nazewnątrz: procedura przymusowego ściągania długów, licytacja, komornik.

III okres. Jak unikać pożyczania?

Propaganda oszczędności, organizacja szkolnej kasy oszczędnościowej, PKO., konkurs na zbieranie wycinków reklamowych PKO.

IV okres. Uogólnienia społeczne i etyczne. Zależnie od opiekuna i uczniów: lektura i dyskusje w zespołach, interesujących się socjologią i ekonomią społeczną (o tych zespołach — dalej).

Poważna rola wychowawcza tej agendy wymaga, aby sprawami jej zajmowano się nie ubocznie, lecz prowadzono je na zasadach autonomicznych. Państwo z dużym nakładem wysiłku propaguje oszczędność, szkoła w tej propagandzie współdziała, czego dowodem liczne zarządzenia w tej sprawie. Agenda nasza powinna stać się organem, który na terenie szkoły nie pozwoli na rozproszenie wysiłków przy realizacji odnośnych zarządzeń, lecz logicznie, konsekwentnie będzie je wprowadzał w czyn.

C) Wypożyczalnia podręczników.

Cele materialne: udostępnienie drogiego podręcznika niezamożnym przez tanie lub bezpłatne wypożyczanie i organizację wymiany podręczników. Cele wychowawcze: przyuczanie do pracy zespołowej, wyrobienie kulturalnego stosunku do książki jako wytworu i środka współżycia, opieka nad stanem książek bibliotecznych i podręczników w szkole.

I okres. Ilu uczniom, jakich podręczników i dlaczego brakuje? (Ankieta). Czy racjonalnie rozdzielono podręczniki w wypożyczalni? Korekta podziału (organizacja zespołów, splecenie swej działalności z pracą agendy samopomocy w nauce).

II okres. Do czego służy podręcznik? Jak go używać w domu i w szkole? Jak dbać o jego stan zewnętrzny? Systematyczność, schludność — propaganda w piśmie szkolnym, przy pomocy rysunków, karykatur, wywieszek, konkursy. Odkazanie książek. Nazewnątrz — zwiedzenie drukarni.

III okres. Jak uaktywnić biblioteki klasowe? Sprawdzenie i zestawienie treści i stanu zewnętrznego bibliotek klasowych (może i harcerskiej, sodalicyjnej i t. p.). Cyfrowo — czytelnictwo w tych bibliotekach. Projekty naprawy niedociągnięć. Pogłębienie pracy w dyskusjach na temat: biblioteki pośród środków wykształcenia współczesnego. Bibliotekarstwo.

IV okres. Higiena czytania i czytelnictwa. Jak i co czytać? Opieka nad książką z biblioteki szkolnej i publicznej. Organizacja czytelnictwa szkolnej. Dzieci polskie na obczyźnie a książka z kraju. Pośrednictwo w wymianie podręczników z końcem roku szkolnego.

Rozumie się, że przejście od urzeczywistniania celów materialnych agendy do dostrzegania a potem i realizacji celów wychowawczych nie może się odbyć bez sugestji ze strony nauczyciela-opiekuna. Chodzi tylko o to, aby „sublimowanie“ celów było naturalne, bez sztuczności. Nie napotkałem pod tym względem w swej praktyce na poważniejsze trudności.

Skala możliwości jest tu rozległa, niekoniecznie więc trzymać się należy przytoczonego tu przykładu rozwinięcia pracy. Przeciwnie: „Szara, kochanie, jest teoria, a złote drzewo życia zielenieje“, jak mówi Mefisto w Fauście. Nie należy tylko stawiać sobie za cel wyrobienia biblijofilstwa u wychowanków. Byłoby to z naszej strony dążeniem nieżyłciowem. Obecnie książka ma wartość wyłącznie użytkową i przejściową. Wolno więc myśleć nam tylko o zrationalizowaniu tego użytkowania książki, aby przy minimum wysiłku każdy jej egzemplarz dał maximum korzyści.

D) Sklepik.

Cele materialne: dostarczanie książek i materiałów do nauki w dobrym gatunku po cenie najniższej wszystkim uczniom zakładu. Cele wychowawcze polegałyby na rozwijaniu: przezorności wraz z „głębokim oddechem życiowym“, skrupulatności wraz z planowością postępowania, solidności z rzetelnością, ekonomiki opartej na solidarności.

I okres. Obliczanie potrzeb najbliższych i dalszych. Zaspakajanie potrzeb aktualnych, ułożenie planu zaspokojenia popytu na rok szkolny. Ustalenie sposobu kalkulacji, rachunkowości, reklamy (w porozumieniu z najbliższą szkołą handlową). Rozważania: systematyczność w życiu gospodarczem jednostki i ogółu.

II okres. R- k d ł u ż n i k ó w s k l e p i k u. Rozpatrzenie listy dłużników z punktu widzenia stanu zadłużenia i wypłacalności. Wnioski handlowe. Kredyt w obrocie towarowym — przy współudziale miejscowych stowarzyszeń spółdzielczych. Zaufanie — podstawą współzycia, warunki istnienia zaufania.

III okres cały poświęcić na rozważenie znaczenia zbiorowości wysiłku dla postępu. Cykl odczytów i pogadanek o spółdzielczości przy pomocy personelu i materiału propagandowego np. Związku stowarzyszeń spółdzielców. Zwiedzenie magazynów i biur wzorowej kooperatywy. Obecność zarządu agendy na walnym zebraniu i na posiedzeniach zarządów miejscowych kooperatyw.

IV okres. Plan pracy na rok przyszedł jednocześnie ze sporządzeniem rocznego zamknięcia rachunków i sprawozdania.

Szerszą w znaczeniu pedagogicznym działalność w agendzie tej podjąć można dopiero po całkowitem doprowadzeniu do porządku stanu rachunkowości. Byłoby rzeczą b. pożądaną przekonać uczniów, że nie wysokość zysku jest miarą wyników ich pracy w sklepiku, lecz wysokość obrotu, i jego jakość, która stale powinna być badana. Najlepiej będzie, aby sklepik pracował bez zysków i strat, czyli żeby usługi jego w postaci ułatwień w nabyciu towaru dobrego gatunku i po niższych cenach niż na rynku stanowiły jedną z form dywidendy materialnej samorządowców. Jest to tem-

bardziej możliwe, że przy praktykowanym przez sklepiki kupnie za gotówkę w spółdzielniach mogą one otrzymać 15% rabatu i skonta. Takie postępowanie w dobitny, namacalny sposób podkreśliłoby korzyści z należenia do pewnej wspólnoty, co miałoby znaczenie wychowawcze.

E) Sekcja informacyjna.

Bezpośredni jej zadaniem jest dostarczanie możliwie szczegółowych i źródłowych wiadomości o warunkach przyjęcia do różnych szkół zawodowych, a nawet informacji, czy dany zakład ma bursę i jakie są koszty utrzymania i widoki na zarobek w danej miejscowości. Wychowawcze cele spełniłaby, przyczyniając się do uświadomienia uczniom ich możliwości umysłowych, uzdolnień, do krystalizacji zainteresowań, słowem, pomagając szkole w selekcji wychowanków. Szczególne znaczenie tej agendy w dobie przekształcenia ustroju szkolnego w związku z istniejącym układem sił społecznych nie potrzebuje bliższych wyjaśnień.

W I okresie sekcja pod kierunkiem opiekuna powinna zająć się komisyjnie klasyfikacją szkół zawodowych na typy i stopnie, zaznajomieniem z nowym ustrojem szkolnym, rozplakatowaniem estetycznych i przejrzystych schematów graficznych, które powstaną w wyniku tych studjów.

W II okresie powinno się przeprowadzić propagandę szkolnictwa zawodowego (referaty i dużo grafiki — reklama dynamiczna). Można wejść w porozumienie z odpowiednim referatem w Ministerstwie i uzyskać pomoc i materiały.

W III okresie — serjami zdobywać szczegółowe prospekty szkół zawodowych i dogodnie je segregować.

W IV okresie — załatwiać interesantów, udzielając im potrzebnych wskazówek i ułatwiając zniesienie się z wybranymi szkołami.

Nie zawadziłoby, aby opiekun sekcji poznał bodaj elementy psychotechniki, przeprowadził z uczniami najprostsze bodaj testy, które jako obiektywny materiał w zestawieniu z obserwacjami nauczycielskimi pozwoliłyby szkole zająć mocniejsze stanowisko w sprawach selekcji uzdolnień, niż to dotąd miało miejsce. Takie np. określenie wieku inteligencji podług Bineta-Termana dla uczniów, wyróżniających się na korzyść lub niekorzyść, nie sprawiłoby wielkich trudności w wykonaniu, rodziców zaś i szkołę w poważnym nieraz stopniu mogłoby zorjentować. Badanie takie w sposób naturalny dałoby się związać z pracami sekcji informacyjnej. Można np. postawić ciekawe pytanie: kto chce wiedzieć, czy jest uzdolniony do szkoły zawodowej? Przy badaniu szkoła otrzymałaby odpowiedź na pytanie „kto nie jest uzdolniony do szkoły ogólnokształcącej. Takich uczniów w porozumieniu z rodzicami kierowałoby się po drodze im dostępnej. — Z agendy tej szkoła nietylko miałaby pomoc przy skierowywaniu uczniów

do szkół zawodowych, gdyż porada odbywałaby się jednolicie i do pewnego stopnia byłaby gruntowna, lecz korzystałaby z tej agendy również jako z aparatu rejestracyjnego. Rzadko bowiem uczeń, starający się o wstąpienie do szkoły zawodowej, zdobywałby wiadomości o niej poza agendą. W ten sposób każdy taki wypadek byłby przez szkołę otoczony odpowiednią opieką, co jest przecież jej zadaniem.

F) Sekcja dożywiania.

Nie dla wszystkich agend opracowano rozwinięcia planu pracy podług powyższych wzorów, rozmyślnie pozostawiając im swobodę w podziale i porządku czynności.

Sekcja dożywiania ma na celu dostarczanie gorącego pożywienia w czasie pobytu w szkole przede wszystkim uczniom dojeżdżającym i niezamożnym. Obok płatnych przewiduje się też posiłki bezpłatne. Wprowadzi się dożywianie uczniów słabych fizycznie w porozumieniu z lekarzem i rodzicami. Organ zarządzający agendą — jak w innych sekcjach. Uczniowie biorą możliwie najczynniejszy udział we wszystkich składnikach pracy sekcyjnej, a więc: godzenie się z dostawcami, wybór i kontrola produktów, godzenie płatnych funkcjonariuszów, prowadzenie rachunkowości, obmyślanie treści posiłków z uwzględnieniem czynnika zdrowotnego i oszczędnościowego. Dążyć się powinno do wniosków ogólnych (higienicznych, społecznych) w zakresie dożywiania na podstawie zbieranych danych statystycznych (ankiety). Sekcja ma mieć wgląd w położenie domowe kolegów w zakresie odżywiania się. Pożądane jest parę referatów w ciągu roku z zakresu higieny ogólnej i obrazujących stan lokalny w dziedzinie zdrowotności. Dożywianie szkolne trzeba związać z pewnymi pokazami higienicznymi (zwiedzenie piekarni mechanicznej z lekarzem miejskim). Wymienione szczegóły pracy dostarczą materiału dyskusyjnego na posiedzenia zarządu i komisji. Pracę musi się podzielić na okresy wykonawcze i sprawozdawcze (moment wychowawczy: planowość i odpowiedzialność).

Zauważyć tu chcę przy okazji, że życie agendy, przynosząc nowe, nieraz zasadnicze problemy, zmusza do odchyień od zakreślonych programów lub ich rozszerzenia. Tak np. biuro pośrednictwa pracy spotkało się z żywotną dla niego kwestją: zmonopolizować w szkole korepetycje czy nie? Teoretyczne i praktyczne rozwiązanie tej alternatywy nastęrcza wiele pedagogicznych możliwości, które pięknie wyzyskać można naturalną w danym razie metodą projektów. Doraźnie załatwiono sprawę tak: na normalnem półrocznem walnem zgromadzeniu zgłoszono wniosek, aby korepetycyj nie monopolizować; uzyskał on w głosowaniu większość. Daleszego przebiegu sprawy nie mogłem obserwować, gdyż opuściłem Ostrowiec.

Również dożywanie młodzieży szkolnej w chwili, gdy nasz plan wychowawczy się rodził, było tylko pożądaną akcją samopomocową, nie zaś palącą koniecznością społeczną, jak jest w chwili obecnej. Dożywanie dziś jest wprost nakazywane przez władze szkolne, wiele instytucyj z własnej chęci i inspiracji współdziała w tej akcji ze szkołami. Okoliczność ta wnosi — naturalnie — nowy i pożądaný pierwiastek w życie omawianej agendy.

Wspomniane tu okazyjnie fakty podkreślić mają nieuniknioną ramowość naszego — i zresztą każdego — szkolnego planu wychowawczego. Plan taki zachowuje swą wartość, ponieważ istnieje i jest realizowany niezależnie od tych czy innych wpływów życia pozaszkolnego.

Ilustracją wychowawczego skutku pracy przy dożywianiu, szczęśliwie zgodnego z zamierzeniami opiekuna klasy, są wynurzenia jednego z kierowników tej agendy, który z nieśmiałego niedołągi zaczął wyrabiać się na dzielnego człowieka: „Obejmując kierownictwo sekcji dożywiania, nawet nie zdawałem sobie sprawy z tego, jakie trudności mnie tam czekają. Bo i cóż może być łatwiejszego, jak wydać śniadania i poprosić pana opiekuna o pieniądze na produkty spożywcze? Jednak po pierwszej próbie tak się zraziłem z powodu wielkiego tłoku i krzyku, że nawet chciałem się wycofać. Ale wstydzilem się przyznać do swego tchórzostwa i prosić o dymisję, więc w końcu postanowiłem dalej pracować. Praca ta nie mało kosztowała mię wysiłków i wewnętrznych trudności, które z biegiem czasu pokonywałem. Przedewszystkiem nauczyła mnie punktualności i potrosze wola moja wzmocniła się... Przez wykonywanie solidne codziennych obowiązków (w agendzie) kształtuje się moja wola i charakter, rozwija się zmysł organizacyjny, zdobywam coraz to nowsze doświadczenie. Ujemną cechą moją (!) jest to, że zacząłem pracować w ostatnich dopiero dwóch latach i gdybym był wcześniej może zaczął, miałbym dziś większe owoce i większe zadowolenie“.

G) Samopomoc w nauce.

Agenda ma na celu wzajemną pomoc w zakresie przygotowywania lekcyj. Zasadniczo zajęcia odbywają się grupowo pod kierunkiem odpowiednio dobranych uczniów, opłacanych częściowo, a w wyjątkowych wypadkach całkowicie przez Bratnią Pomoc. Nie wykluczona jest możliwość bezpłatnych korepetytorów. Ze względów ogólnych i wychowawczych przewiduje się możliwość zasięgania przez radę pedagogiczną informacji w komisji samopomocy. Bieg pracy odbywa się na podstawie szczegółowo opracowanego regulaminu. Organizacja ma opiekuna z pośród nauczycieli i zarząd — wzorem innych sekcyj. Wychowawcze znaczenie organizacji poza aktywnym udziałem uczniów w regulowaniu pracy ma podstawę w zbio-

rowości. Daje ona możność wymiany zdań w kwestjach, dotyczących nauki w większym zespole, i ustalania wyników pracy, prowadzonej samodzielnie. Głównem zadaniem komisji, jako organu regulującego, jest wyrobienie możliwie najlepszej metody pracy indywidualnej.

Działalność tej agendy pozwala przeprowadzić nieoficjalnie potrzebną ilość doświadczeń z zakresu uczenia się pod kierunkiem przed wprowadzeniem tej metody do pracy klasowej. Zarządzenie władz szkolnych o dostarczaniu uczniom w zimie ciepłego i widnego pomieszczenia w czasie polekcyjnym do uczenia się sankcjonuje materialny żywot agendy. Pedagogiczne jej wykorzystanie zależy całkowicie od grona nauczycielskiego. Do wspólnego rozważenia z komisją i korepetytorami, a nawet ze wszystkimi korzystającymi z agendy, nadają się tematy: Warunki sprzyjające uczeniu się i przeszkody. Metody uczenia się. Praca i życie szkolne w innych państwach. Nasze szkolnictwo: stan, drogi rozwoju, nowy ustrój. Projekty: zorganizujemy racjonalnie swą pracę domową, urządzimy uczelnię szkolną. Wydaje się też rzeczą konieczną wciągnięcie rodziców do współpracy, która na gruncie pomocy dzieciom w nauce najlepiej się udaje.

H) Pismo.

Statut Bratniej Pomocy poleca jej „organizowanie współżycia ideowego młodzieży na terenie szkoły“. Do tego celu służą: 1) pismo, 2) sekcja kulturalno-rozrywkowa. Pismo ma w pracy wychowawczej odgrywać rolę katalizatora, który pewne procesy psychiczne przyspiesza. Powinno stwarzać warunki do wymiany myśli, bacznie wystrzegając się wielosłownia, ułatwiać kiełkowanie młodych talentów, umożliwiać wyżywanie niektórych kompleksów. Pamiętać należy, że wyrażenie w słowie pewnych stanów jest uświadomieniem ich sobie, co już jest znacznym postępem przy usuwaniu urazów psychicznych. Najważniejszym zadaniem pisma na rok bieżący jest związanie ideowe naszej młodzieży z młodzieżą innych szkół. Trzeba w sposób planowy pomóc jej znaleźć swe miejsce w świecie myśli i odczuć rówieśników. W tym celu musi się bezwarunkowo wejść w kontakt z możliwie wielką ilością szkół, które mają swe pisma szkolne, i w drodze wymiany zorganizować ich sprowadzanie, a tu na miejscu ich czytelnictwo i wymianę myśli, w czasie której uczniowie muszą dochodzić do pewnych syntetycznych wniosków. „Kuźnia Młodych“ jako probierz jest nie na miarę wielu głów na prowincji: sprawy tam poruszane z trudnością tylko dało się omawiać w najwyższych klasach. Naszkicowana tu praca wypełnić może całe półrocze w zespołach redakcyjnych. Bardzo ożywić pracę może wykorzystywanie nieumieszczzonego w piśmie materiału. Nie wszystko z tego materiału wobec szczupłości miejsca daje się drukować, a nie wszystko z niedrukowanego materiału jest nieużytecznem śmie-

ciem. Warto by więc zużytkować go, np. w świetlicy, bodaj w postaci t. zw. żywego dziennika. W walce z grafomanją pamiętać trzeba, że można ją również sublimować. Przeczytanie głośne na zebraniu jakiegoś przeciętnego utworu nie wzbudzi oddźwięku wśród słuchaczy, dla autora zaś może stać się chwilą radosnego przeżycia, która umożliwi wychowawcy wejście z nim w kontakt. Żywy przykład takiego wyzbycia się poczucia niższości, nabrania otuchy i wiary w siebie obserwowałem w kilku wypadkach na uczniach, biorących udział w życiu pisma. Nie jest wykluczone, że praca w piśmie uratowała ich od negacji życiowej.

I) Sekcja kulturalno-rozrywkowa.

Powinna objąć opieką, przepoić nastrojem radosnym i twórczym cały uczniowski cultus i habitus. Konkretna praca komisji i opiekuna polegać będzie na układaniu programów spędzenia czasu w świetlicy. Co do tej ostatniej należy bezwzględnie przestrzegać zasady: *nulla dies sine linea*. Bliższe szczegóły co do pracy uczniowskich zespołów samokształceniowych i artystycznych podane są w moim artykule p. t. „Zadania bibliotekarza w szkole wychowującej”, drukowanym w numerze 2 Dziennika Urzędowego Kuratorjum z r. b.

Wszystkie podane tu przykłady programów pracy w poszczególnych agendach mają charakter wyłącznie ilustracyjny i w niczem nie będą krępować innych konkretnych projektów.

Nie objęły one koła sportowego, gdyż w tym zakresie istnieją dokładne oficjalne zalecenia i tak żywy ruch, że pozwala on na ścisłą orientację, chodziłoby więc tylko o rozłożenie pracy, co każdy fachowiec zrobi. Chcę tylko zaznaczyć, że — mojem zdaniem — do koła sportowego należeć może (w braku innej instytucji) dbałość o stan higieniczny pomieszczeń i urządzeń szkolnych: wietrzenie, czystość sal, temperatura i t. p. Nie objęły one też koła LOPP. i L. M. i K., gdyż materialne i wychowawcze ich zadania są powszechnie znane, chodzi więc znów tylko o rozłożenie pracy w czasie. Poza Bratnią Pomocą pozostają organizacje: harcerstwo, koło krajoznawcze i sodalicja, jednak instytucja ta o stale rosnącej sile życiowej objawia wyraźne tendencje do ich wchłonięcia.

Są jeszcze inne, nie pozostające w bezpośrednim związku z działalnością Bratniej Pomocy, możliwości pedagogiczne, które powinny być wykorzystywane planowo, a które dość ciasno splatają się pośrednio z pracą w instytucjach BPomocy. Z nich w wymienionym wyżej artykule obszerniej omówiłem pracę bibliotekarza, podając jej pedagogiczne uzasadnienie i wiążąc ją z ogólnym planem życia samorządowego. Należy do nich również plan wychowawczej pracy na terenie poszczególnych klas. Te ostatnie zabiegi są, oczywiście, zupełnie indywidualne i wypowiedzieć o nich można tylko ogólne uwagi. Nie ulega jednak wątpliwości, że praca na terenie

klas musi być możliwie świadoma, pozbawiona błędzenia. Wielką pomocą w jej układaniu — pominąwszy obszernie i niezawsze dostępne dzieła — stać się może artykuł Dra J. Kuchty z Nru 10-go „Zrębu“ p. t. „Psychologiczne podstawy nowych programów“. Można również polecić tu pracę p. Missony, drukowaną w osobnej odbitce Dziennika Urzędowego Kur. O. S. Lwowskiego. W gimnazjum ostrowieckim zdecydowano pracę w klasach — przynajmniej w jednym roku — związać również z życiem Bratniej Pomocy. Istniały bowiem już w każdej klasie ośrodki krystalizacyjne dla „terytorjalnych“ samorządów w postaci komisji klasowych BPomocy, które miały tam całkiem realne zadania. Należało tylko ożywić je i wykorzystać dla celów ogólnych. To narazie stać się miało zadaniem każdego opiekuna klasy w zakresie wychowania społecznego na gruncie klasowym. Takie postawienie sprawy gwarantowało koncentrację wysiłku wychowawczego i jego obliczalność.

Teraz nieco o metodach realizacji takiego planu wychowawczego, jakiego przykład tu rozwinąłem. Niema mowy o tem, żeby szkoła, natężywszy wszystkie swe siły, wyruszyła na podbój pedagogiczny młodzieży, zwałała się na nią całym swym ciężarem, aby chciała osiągnąć odrazu wiele. Mogłoby się wówczas zdarzyć w najlepszym razie, że „parturiunt montes, nascetur ridiculus mus“. Wydaje mi się celową metoda frontów lub jak nazywa ją amerykański świat pedagogiczny, metoda kampanji (Buckingham). Polega ona na stopniowym skierowywaniu wysiłków w miejsca najważniejsze dotąd, aż plan całości zostanie zrealizowany. Przy tej metodzie Rada pedagogiczna odgrywałaby rolę soczewki, służącej do skupiania promieniowania wychowawczego w obranych punktach i wzniesienia w nich ogni w ustalonej kolejności.

Czy podany przeze mnie plan nie przeciąża kierowników agend? Wymaga on stałej czujności, ale do niej obowiązani jesteśmy zawsze, konkretnie zaś sprowadza się tu praca do przygotowania się co dwa tygodnie do zebrania komisji i od czasu do czasu uwag co do referatu, udziału w wycieczce. Szczególną troskliwością opiekuna powinna być otoczona gospodarka pieniężna agendy. Udział nauczyciela w tej pracy sownie się opłaca. Jednym bowiem z najważniejszych warunków oddziaływania wychowawczego jest kontakt, a nawet współżycie z wychowankami. Praca w samorządach znakomicie sprawę tę załatwia.

Co dała uczniom praca w Bratniej Pomocy? W klasie 8-mej uczniowie dostali na zadanie szkolne z jęz. polskiego do wyboru dwa tematy: jeden literacki, drugi — „Moja praca społeczna w szkole“. Z 19-tu uczniów 13-tu obrało temat o pracy społecznej (nie przeceniam tego faktu). Może niezbyt inteligentnie go rozwinęli, szwankowała też i forma, ale bardzo ciekawą była treść, zwłaszcza dla tych, którzy przydziali pracy rozdzie-

lali stosownie do ddiagnozy pedagogicznej i pracę tę obserwowali. Otóż w rozwinięciu tego tematu, mającem przeważnie charakter naiwnych wynurzeń, wszyscy podkreślili, że dla wyrobienia ich charakteru praca w Bratniej Pomocy miała duże znaczenie, oraz wskazywali cechy dodatnie, które udało im się dzięki niej w sobie wykryć i wyrobić. Na podstawie swej pracy tak przemawiają za samorządem:

1) „Jak się przekonałem, praca wspólna, a zwłaszcza, tak ideowa, jaką jest społeczna, zacieśnia węzły koleżeństwa i rozwija w duszy naturalny pierwiastek altruizmu... Widzę, że nawet przykra ambicja niektórych została przez szkołę wyzyskana dla celów społecznych“.

2) „Wiem teraz, że przez organizacje społeczne w szkole i czynny w nich udział wyrabiamy w sobie poglądy realne, samodzielność...“

3) „O ile szkoła uczy nas myśleć, to samorząd uczy nas działać“. Samorząd uczy nas pracy twórczej, rozszerza horyzonty naszych myśli, pobudza rozwój intelektualny. Pod wpływem samorządu uspołeczniamy się i usamodzielniamy“.

4) „Bratnia Pomoc postawiła sobie szczytne zadania: wszechstronne ukształtowanie dobrego, świadomego swych obowiązków obywatela; jest ona najracjonalniejszą formą wychowania, daje ona możliwość uczniom w pewnym zakresie kształtować swe upodobania, wyżywać się w pewnych kierunkach wedle swojej własnej nienarzuconej przez nikogo woli, wreszcie uspołecznia nas i uczy nas działać“.

Ciekawem będzie zestawienie z temi głosami uczniów teorii wychowania państwowego. W numerze 11 „Zrębu“ pisze W. Radziwonowicz: „Państwo niepodległe wymaga umysłów, odpowiednio przystosowanych do jego celów; nakazuje przewyciężanie niewolniczej bierności, obojętności do spraw społeczeństwa, wyhodowanych w nas świadomie przez zaborców; potrzebuje nie myślicieli-abstrakcjonistów, lecz praktyków-organizatorów; nie kontemplacyjnej myśli, lecz konstruktywnej. Tylko czyn ma wartość, tylko wysiłek buduje. Potrzebne są nam nie staffowskie sny o potędze, lecz umiejętni budowniczo wie potęgi; nie wzniosłe przeżycia indywidualne w stylu *décadence*, lecz zastępy organizatorów i konstruktorów; nie abstrakcyjne systemy myślenia „pozadziejowego“ i „pozaspołecznego“, lecz „praktyczne programy działania, oparte na skrupulatnem studjowaniu rzeczywistości“.

Nie doznaje więc szwanku przedkładana tu koncepcja wychowawcza, jeśli zastosować do niej james'owskie kryterjum przydatności życiowej. Zgadza się ona również z woluntarystyczną pedagogiką Dewey'a. Mianowicie, stanowi częściowe urzeczywistnienie jednego z zasadniczych jej postulatów, aby organizować życie szkolne na podstawie samorządu, oraz stwarza takie warunki wychowawcze, że popęd do życia w gromadzie

znajduje ujście w czynnościach o charakterze społecznym, co prowadzi do wyrobienia w uczniu energii życiowej, zdrowego rozsądku i poczucia odpowiedzialności.

Zapewne, nie brak w tej koncepcji braków i wad. Nie rości też sobie ona pretensji do tego, aby być doskonałą. Jest próbą i niczem więcej. Jako program-maximum ma tem mniejszą wartość. Dopiero dłuższa praktyka pozwoliłaby na prawdziwie realny program maximum. Niemniej jednak kilkoletnia obserwacja przekonała podpisanego, że opisana tu forma życia samorządowego w szkole posiada takie wartości pedagogiczne, wynikające z niej samej, jakich nie zapewnia samorząd „terytorjalny“, zależny od zbyt wielu przypadkowych czynników, z natury swej „nieważkich“. Dlatego ośmielił się poddać ją pod rozagę Kolegów.

F. Sadowski.

84.

OGŁOSZENIA.

Czasopisma nadesłane.

Iskry. Tygodnik. Nr. 16. Kwiecień 1933. Warszawa.

Kronika Diecezji Przemyskiej. O. Ł. Miesięcznik. Nr. 4. Kwiecień 1933. Przemyśl.

Kupiec Polski. Dwutygodnik. Nr. 8. Kwiecień 1933. Kraków—Lwów.

Kuźnia Młodych. Dwutygodnik. Nr. 6. Kwiecień 1933. Warszawa.

Młoda Wieś. Dwutygodnik. Nr. 7. Kwiecień 1933. Warszawa.

Moje Piśmięko. Tygodnik. Nr. 16. Kwiecień 1933. Warszawa.

Nauczyciel Polski. Dwutygodnik. Nr. 8. Kwiecień 1933. Warszawa.

Nowiny. Dwutygodnik. Nr. 8. Kwiecień 1933. Warszawa.

Skaut. Miesięcznik. Nr. 4. Kwiecień 1933. Lwów.

Świat i Życie. Miesięcznik. Nr. 4. Kwiecień 1933. Lwów.

Teatr Ludowy. Miesięcznik. Nr. 4. Kwiecień 1933. Warszawa.

Zew Świątliczan. Miesięcznik. Nr. 3. Kwiecień 1933. Będzin.

Ziemia Sandomierska. Tygodnik. Nr. 16. Kwiecień 1933. Sandomierz.

Prenumerata roczna zł 6, półroczna zł 3. — Numer pojedynczy 50 groszy.

Ceny ogłoszeń: Cała strona 120 zł, pół strony 60 zł, ćwierć strony 30 zł.

Konto w P. K. O. Nr. 402.001.

Adres Redakcji i Administracji: Kraków, Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

Drukarnia „Czasu“ w Krakowie pod zarządem Leopolda Wójcika.